

LAVIN

Ben Olduğum Yol

ALAN LEZAN
NOVELLA

Prolog

Yollar vardır, kişi onları fark etmeden çok önce başlar. Bu yollar kararlardan değil, sessiz kaymalardan, ancak sonradan bir yöne dönüştüğü anlaşılan sezilmez anlardan doğar.

Bazen takılıp kalan bir cümledir bu.
Bazen gereğinden uzun süren bir bakış.
Bazen sadece açıklanamayan ama günler boyu ince bir ip gibi süzülüp kalan bir histir.

Lavin bu ipin tam olarak ne zaman başladığını bilmiyordu. Belki hiçbir zaman tam olarak ona ait olmayan bir şehirde. Belki aramadığı bir sohbetin içinde. Belki de etrafındaki hayat ne kadar gürültülü olursa olsun kovamadığı bir huzursuzlukta.

Bildiği tek şey şuydu:
İçinde bir şeyler hareket ediyordu.
Hızlı değil, dramatik değil, usulca — kapalı bir yüzeyin altında yolunu bulan bir su gibi.
Ve bu hareketin onu hiç niyetlenmediği yerlere, asla yüksek sesle sormayacağı sorulara götüreceğiydi.

Bu, işte bu hareketin hikâyesidir.
Cevapların değil, yolların hikâyesi.
Büyük dönüm noktalarının değil, kimse fark etmeden bir hayatın yön değiştirdiği o küçük, göze çarpmayan anların hikâyesi.
Bir prolog, tüm bunların nereye varacağını söyleyemez.
Sadece kapıyı aralayabilir.
Gerisi yürürken olur.

1. Yol – Mimarlık

1. Yol – 1. Bölüm: Gündelik Hayattaki İlk Çatlak

Her şey Berlin’de sıradan bir öğleden sonra başladı; kendini önceden belli etmeyen ama sonradan hafızada sessiz bir dönüm noktası gibi duran o günlerden birinde.

Lavin iki arkadaşıyla dışarıdaydı; Berlin’deki hafta sonları için tipik hale geldiği üzere amaçsızca dolaşıyorlardı. Şehir onun için bir mekân değil, bir durumdu: hiçbir şey talep edilmeden her şeyin mümkün görüldüğü bir alan.

Gedächtniskirche’nin önünde duruyorlardı; insan selinin kesiştiği, turistlerin duraklayıp Berlinlilerin yola devam ettiği, zamanın bazen geçmişle gelecek arasında gerilmiş ince bir ip gibi hissedildiği o yerde.

Orada, küçük katlanır bir sandalyeye oturmuş bir adam vardı. Önünde bir blok, yanında bir kutu kalem. Karikatürler çiziyordu; hızlı, kendinden emin, ne yaptığını bilen bir elle. Lavin durdu. Meraktan değil, adlandıramadığı içsel bir yankıyla.

Adamın attığı çizgileri izledi. Kesin ama katı değildiler. Rahat ama tesadüfi değil. İçlerinde hemen anladığı bir tür berraklık vardı.

Çok düşünmeden adama mesleğini sordu. Adam kısa bir süre başını kaldırdı, bu soruyu daha önce çok kez duymuş gibi gülümsedi ve dedi ki:

“Ben mimarım. Polonya’dan geliyorum.”

Cümle, durgun suya düşen bir taş gibi içine düştü. Dramatik bir an, bir parlama, ani bir aydınlanma değildi bu. Daha ziyade nesnel, içsel bir yerine oturma haliydi. Zaten orada olan bir şeyin ilk kez forma bürünmesiydi.

Ertesi gün Frankfurt'a döndü. İki gün sonra evraklarını Berlin Teknik Üniversitesi'ne teslim etti. Bu fevri bir karar değildi. Sanki çoktandır onu bekliyormuş gibi hissettiren bir karardı.

Ailesi bunu öğrendiğinde sevindi. Yüksek sesle, coşkuyla değil; ailelerinde alışlagelmiş olan o sakin, vakur tarzla. Dersimliydiler; insanların ışığın, eşitliğin ve özgürlüğün öğretisi olan Raa Heq'i yaşadıkları bir coğrafyadan. Lavin bu tavırla büyümüştü: bir insanın kökeniyle değil, verdiği kararlarla tanımlandığı gerçeğiyle.

Berlin onun için bir kopuş değil, bir devamlılıktı.

4

İki hafta sonra Charlottenburg'da üç kişilik bir öğrenci evine taşındı. Ev yüksek tavanlı eski bir yapıydı; koridoru her zaman biraz kahve ve soğuk hava kokardı. Oda arkadaşları Alman bir tıp öğrencisi olan Marcus ve Polonyalı bir biyokimya öğrencisi olan Agatha'ydı.

Birbirlerinden tamamen farklıydılar ama bunun bir önemi yoktu. Gençtiler, Berlin'deydiler ve öğrenciydiler. Bu kadarı yetiyordu.

Akşamları sık sık mutfakta, arkasında uzun yıllar bırakmış yuvarlak bir masanın başında otururlardı. Akıllarına gelen her şeyden konuşturlardı: müzik, filmler, siyaset, zihinlerini meşgul eden tesadüfler. Marcus hardcore ve punk rock, Agatha kulağa hoş gelen her şeyi, Lavin ise minimal techno dinlerdi.

Gürültülü bir birliktelik değildi bu. Daha ziyade, zamanla ortak bir ritim gibi hissedilen sakin bir yan yanalıktı.

Berlin, Lavin için ikinci bir köken oldu. Şehirde, onu keşfediyormuş gibi değil de yeniden buluyormuş gibi hareket ediyordu. Okuduğu mimarlık onun için teknik bir branş değildi.

Orada bir tür düşünme biçimi görüyordu: kararlar olarak mekânlar, sonuçlar olarak formlar, yolların örüntüsü olarak şehirler.

Bir mimarlık teorisi seminerinde Tim ile tanıştı. Tim bir yaş büyüktü; sakin, dikkatli ve ağır gelmeyen bir ciddiyete sahipti. Önce metinler üzerine, sonra taslaklar, sonra da her şey üzerine konuştular.

İlişki aniden başlamadı. Lavin'in hayatındaki pek çok şey gibi, sessiz ve berrak bir hareketten doğdu. Bir yıl beraber oldular. Ne çok dramatik ne de çok hafif geçen bir yıldır. Sadece yolunun bir parçasıydı.

Ayrıldıklarında bu bir kırılma olmadı. Daha ziyade, kendini çoktan belli etmiş bir uzaklaşmaydı. Sonrasında çalışmalarına odaklandı. Kaçıştan değil, berraklıktan dolayı.

Okulu bitirdi, bir mimarlık ofisinde çalışmaya başladı ve kısa sürede başkalarının mimarisini tasarlamak istemediğini fark etti. Kendi mimarisini istiyordu.

Fakat kendi işlerini alabilmesi için yarışmalara katılması gerekiyordu. Yarışmaları finanse edebilmek için ise ofiste çalışmaya devam etmeliydi.

Günler uzadı. Geceler kısaldı. Yedide kalkıyor, akşam ona kadar çalışıyor, arada bir şeyler atıştırıyor, destek için bir öğrenci tutuyor ama yine de işin çoğunu kendisi yapıyordu.

Bu bir fedakârlık değildi. Bir karardı.
Fakat kararların sonuçları vardır.

Bir konut ve iş merkezi yarışması üzerinde çalışırken, fark etmediği bir duruma girdi. Teslim bir hafta sonraydı. Bilincinde olmadan gece gündüz çalışıyordu. Tasarım harika oldu. Fakat baskı, onun taşıyabileceğinden daha büyük hale geldi.

Psikoz aniden gelmedi. Manzaraya yavaşça çöken bir gölge gibi sinsice geldi.

Yaşadıkları tarif etmesi güç şeylerdi. İçerisi ve dışarısi arasındaki sınırlar kaydı. Düşünceler mekânlara, mekânlar seslere, sesler artık düzene girmeyen yapılara dönüştü.

Psikiyatriye yattığında bitkindi. Kırılmış değil. Sadece bitkin.

Altı hafta sonra artık çalışamayacağını öğrendi. Bu meslekte değil. Bu yoğunlukta değil.

Birkaç yıl daha çalışıp para biriktirmeyi ve sonra şehirler, binalar tasarlamak için Güney Kürdistan'a gitmeyi planlamıştı. Orada bir inşaat patlaması vardı. Orada ona ihtiyaç duyulabilirdi.

Fakat bu yol artık onun için mümkün değildi.

Frankfurt'a, ailesinin yanına döndü. Orada yaşamaya devam etti. Bir başarısızlık olarak değil, yolunun başka bir formu olarak.

1. Yol – 2. Bölüm: Baki Kalan Karar

Klinikten sonraki zaman, Lavin'in daha önce deneyimlediği her şeyden daha sessizdi. Boş değil, karanlık değil, sadece sessiz. Dışarıdan gelmeyen, içeriden doğan bir sessizlik.

Bunaltıcı değildi. Kimsenin ondan bir talebi olmadan, kendini yeniden düzenlemesi gereken bir tür ara mekândı.

Frankfurt onu daha önce hiç fark etmediği bir aşinalıkla karşıladı. Çocukken bildiği sokaklar daha küçük görünüyordu. Önünden geçtiği evler daha az önemli geliyordu. Sanki şehir aynı kalmış, kendisi değişmişti.

Ailesi ona farklı davranmadı. Çok soru sormadılar. Onu Dersim'den getirdikleri o sakin dikkatle izlediler: İnsan, sevdiği kişiye ihtiyacı olan alanı bırakır.

Lavin ilk haftalarını uyuyarak, okuyarak, yürüyerek geçirdi. Sık sık Main nehri boyunca yavaşça, bir hedefi olmadan yürüdü. Koşan, telefonla konuşan, gülen insanları izledi ve kendini bu dünyanın ne dışında ne de içinde hissetti. Sadece oradaydı.

Bazı günler, eninde sonunda yeniden çalışacağını düşünüyordu. Bazı günler ise bunu yapamayacağını biliyordu. Bildiği o şekilde değil. Bir zamanlar onu taşıyan o yoğunlukta değil.

Psikoz geride görünür hiçbir iz bırakmamıştı. Ne bir yara izi ne de dışsal bir belirti. Ama dünyayı algılama biçiminde bir değişim bırakmıştı.

Düşüncelerin nasıl mekânlara dönüşebileceğini, mekânların nasıl kayabileceğini, iç ve dış arasındaki sınırın nasıl geçirgenleşebileceğini bizzat yaşamıştı. Bu bir karabasan değildi. Daha ziyade bilincin aşırı gerilmesi, her şeyin çok fazla anlam taşıdığı bir durumdu.

Bazen tek tek anları hatırlıyordu:
İşaret gibi tınlayan bir ses.
Bir mesaj gibi beliren bir gölge.

Nereye açıldığını bilmediği kapıları olan, duvarları kayan, bir mimari gibi yayılan bir düşünce.

Bu deneyimlerin gerçek olmadığını biliyordu. Ama gerçekmiş gibi hissettirdiklerini de biliyordu. Ve bu, temkinli olmak için yeterliydi.

Ailesi gelecek hakkında nadiren konuşuyordu. Yeniden okumak isteyip istemediğini, çalışmak isteyip istemediğini, planları olup olmadığını sormuyorlardı. Biliyorlardı ki planlar, ancak onları yapan insan onları taşıyacak kadar güçlü ve dengedeysen bir anlam ifade ederdi.

Lavin küçük rutinler oluşturmaya başladı. Sabahları kalkıyor, kahvaltı ediyor, yürüyüşe çıkıyor, okuyordu. Mimarlık üzerine çok okuyordu ama artık tasarım ya da yarışmalar üzerine değil. Şehirlerin tarihi, mekânın felsefesi, insanların mekânları, mekânların da insanları nasıl biçimlendirdiği üzerine okuyordu.

Bu başka bir mimarlık türüydü. Var olmak için inşa edilmesine gerek olmayan bir mimarlık. Bazen Berlin'i hatırlıyordu. Özlemle değil, nesnel bir mesafeyle. Berlin bir yol olmuştu.

Mümkün bir yol. Sonu gelene kadar yürüdüğü bir yol.

Marcus ve Agatha'yı, mutfaktaki akşamları, hiçbir zaman gerçekten önemli olmayan ama tam da bu yüzden önem kazanan o konuşmaları düşünüyordu. Tim'i, ne çok mutlu ne de çok mutsuz olan o ilişkiyi düşünüyordu. Bas sesinin ikinci bir kalp atışı gibi olduğu kulüplerde geçirdiği geceleri düşünüyordu.

Tüm bunlar ona aitti. Ama hiçbiri onu tanımlamıyordu.

Hayatının tek bir yoldan ibaret olmadığını anladığı bir an oldu. Mimarlık kararının nihai olmadığını. Hiçbir kararın nihai olmadığını.

Kaderi olduğu için mimar olmamıştı. Berlin'de bir öğleden sonra, Polonyalı bir sanatçıya mesleğini sorduğu için mimar olmuştu.

Tek bir cümle bir yönü açmaya yetmişti.
Başka bir cümle ise bu yönü kapatmaya yetmişti.
Kimlik bir durum değildi.
Kimlik hareketti.

Kendini artık başarısız olarak görmemeye başladı. Bir yol seçmiş, onu takip etmiş ve sonuna kadar yürümüştü. Hepsi buydu.

Ona güçlü olduğunu söyleyen insanlar vardı. Diğerleri çalışmaya devam edememesinin ne kadar yazık olduğunu söylüyordu. Bazıları ise elbet bir gün geri döneceğini belirtiyordu.

Dinliyordu ama bunları üstüne alınmıyordu. Gücün bir hedef olmadığını biliyordu.

Kaybın bir hüküm olmadığını biliyordu. Geleceğin bir vaat olmadığını biliyordu. Sadece yaşadığını biliyordu. Ve bunun yettiğini.

Takip eden aylarda bir tür denge buldu. Büyük ya da kesin bir denge değil, ama işleyen bir denge. Günlük hayatta ailesine yardım ediyor, ara sıra eski arkadaşlarıyla buluşuyor, yeniden çizim yapmaya başlıyordu. Profesyonelce değil. Bir şey ortaya koyma iddiası taşımadan. 10

Çiziyordu, çünkü bu onu sakinleştiren bir hareketti. Düzene giren çizgiler. Kendiliğinden oluşan formlar. Sadece kâğıt üzerinde var olan ve hiçbir sorumluluk gerektirmeyen mekânlar.

Bu, hiçbir zaman kaybetmediği bir şeye sessizce geri dönüşüydü.

1. Yol – 3. Bölüm: Köken ile Bugün Arasında

Frankfurt'taki gündelik hayat, ne planlanmış ne de bilinçli olarak tasarlanmış bir biçim aldı. Kendiliğinden gelişti. Lavin, hayatının artık küçük, tekrarlayan hareketlerden oluştuğunu fark etti: Kalkmak, çay demlemek, bir kitap açmak, dışarı çıkmak, geri dönmek.

Hedefsiz ama yönsüz olmayan bir hayattı bu.
Baskısız ama anlamsız olmayan bir hayat.

Günleri artık bir yere varması gereken adımlar olarak görmeyi bıraktı. Onları girilen, geçilen ve sonra geride bırakılan mekânlar olarak görüyordu. Her gün bir mekândı. Her mekânın kendi sıcaklığı, kendi ışığı, kendi sessizliği vardı.

Bazen Sachsenhausen’da bir kafeye oturuyordu, hep pencere kenarındaki aynı masaya. Gelip geçen insanları gözlemliyor ve artık kendisini onlarla kıyaslamaya çalışmadığını fark ediyordu. Eskiden sık sık diğer insanların daha net yolları, daha sağlam planları, daha yerleşik kimlikleri olduğunu düşünürdü.

11

Şimdi bunun bir illüzyon olduğunu biliyordu.
İnsanlar sadece nereye gittiklerini biliyorlarmış gibi görünüyorlardı.

Gerçekte ise kendisi gibi hareket ediyorlardı: Adım adım, karar karar, çoğu zaman nedenini bilmeden.

Annesi bir akşam ona yine çizim yapıp yapmadığını sordu. Lavin başıyla onayladı. Ona birkaç taslak gösterdi; basit çizgiler, küçük mekânlar, soyut formlar. Annesi hiçbir şey söylemeden uzun süre onlara baktı. Sonra sayfaları geri koydu ve sadece şöyle dedi:

“Bakışını kaybetmemişsin.”

Bu bir övgü değildi.
Bir tespitti.

Ve Lavin bunun doğru olduğunu biliyordu.

Mimarlığın kendisi için ne ifade ettiği sorusu üzerine düşünmeye başladı. Bir meslek olarak değil, bir düşünme biçimi olarak.

Mimarlık onun için hiçbir zaman sadece inşa etmek olmamıştı.

İnsanların dünyada hareket etme biçimiydi.

Kendilerini düzene sokmak için nasıl mekânlar yarattıklarıydı.

Kendilerini korumak ya da dışa açmak için nasıl yapılar inşa ettikleriydi.

Bu düşünme biçimini kaybetmediğini fark etti. Sadece bunu dış dünyada hayata geçirme imkânını kaybetmişti.

Ama iç dünya kalmıştı.

Ve orası yeterince büyüktü.

Bazı günler, eğer hastalanmasaydı yarışmayı kazanıp kazanamayacağını merak ediyordu. Günün birinde Güney Kürdistan'a gidip gitmeyeceğini. Orada insanların yaşayacağı, canlandıracağı, değiştireceği evler tasarlayıp tasarlamayacağını.

Fakat bu sorular zamanla keskinliğini yitirdi.

İçinde oturmak zorunda kalmadan girilebilen hipotetik mekânlara dönüştüler.

İhtimallerin yok olmadığını anladı.

Seçmeseniz bile var olmaya devam ederlerdi.

Yürümeseniz bile olduğunuz yollardı onlar.

Bir keresinde eski bir okul arkadaşıyla karşılaştı, tesadüfen, süpermarkette. Arkadaşı nasıl olduğunu, ne yaptığını, hâlâ Berlin’de olup olmadığını sordu. Lavin sakin, net, geçiştirmeden cevap verdi.

Arkadaşı başını salladı, mimar olarak çalışmaya devam edememesinin çok yazık olduğunu söyledi.

Lavin itiraz etmedi.

Bir şeyi açıklama dürtüsü hissetmedi.

İnsanların, hayat yollarını sanki başarıyla ya da başarısızlıkla tamamlanabilecek projeler gibi değerlendirmeye meyilli olduklarını biliyordu.

Ama bir hayat proje değildi.

Bir hayat akışı.

13

Takip eden aylarda kendini yeniden daha güvende hissetmeye başladı. Güçlü değil, dayanıklı değil, “iyileşmiş” değil; sadece güvende.

Düşünceleri artık uçup gitmeden uzun yürüyüşler yapabiliyordu. Kelimeler yerinden kaymadan yeniden kitap okuyabiliyordu. Gece uzayıp gitmeden yeniden uyuyabiliyordu.

Bu eski bir duruma dönüş değildi.

Yeni bir durumda yola devam edişti.

Bir gün Berlin’den kalma eski taslaklarını çıkardı. Uzun zamandır onlara bakmamıştı. Çizgiler keskin, kavramlar net, modeller üzerinde düşünülmüştü. Ortaya koyduğu emeği gördü. Taşındığı o yoğunluğu fark etti.

Fakat bu yoğunluğun artık kendisine ait olmadığını da anladı.
O taslakları çizen kişi artık kendisi değildi.

Ve bu bir kayıp değildi.
Bu bir değişimdi.

Küçük bir not defteri tutmaya başladı. Günlük formatında değil, bir hikâye anlatısı değil. Sadece kısa cümleler, gözlemler, düşünceler.

“Bir mekân, bir karardır.”
“Bir yol, benliğin bir biçimidir.”
“Kimlik, harekettir.”
“Farklıyım diye daha eksik değilim.”

Bu cümleler birer cevap değildi.
Birer işaretti.

Yol kenarındaki küçük taşlar gibi; kişinin yola devam ettiğini gösteren işaretler.

Zaman böyle geçti.

Ne hızlı, ne yavaş.

Sadece kendi ritminde.

Lavin Frankfurt'ta, ailesinin yanında, planlanmamış ama yine de doğru gelen bir hayatın içinde yaşıyordu.

Mimar değildi.

Yine de mimarlık onun bir parçası olarak kalmıştı.

Bir meslek olarak değil.

Dünyayı görme biçimi olarak.

1. Yol – 4. Bölüm: Her Şeyi Kaydıran An

Bahar, Frankfurt'a yavaşça geldi. Main nehri boyunca uzanan ağaçlar, henüz renk olmaktan ziyade birer imadan ibaret olan taze bir yeşile büründü. Lavin, bu tür detaylara yeniden dikkat etmeye başladığını fark etti. Bilinçli olarak değil, bir egzersiz niyetine değil; bakışının doğal bir hareketi olarak.

Bu, içindeki bir şeylerin dengelendiğinin işaretiydi. Tamamen değil, nihai değil ama hissedilir şekilde.

Şehir kütüphanesine daha sık gitmeye başladı. Belirli bir şeyi aradığı için değil, oranın sevdiği o huzurlu havası için. Uzun raflar, boğuk ayak sesleri, sayfaların hafifçe çevrilmesi.

Sık sık mimarlık bölümüne oturuyordu ama artık eline tasarım ya da inşa üzerine kitaplar almıyordu. Bunun yerine kent sosyolojisi, mekân algısı, insanların yerleri nasıl deneyimlediği üzerine okuyordu.

Sanki mimarlığa başka bir taraftan bakıyordu. Artık bir görev olarak değil, bir fenomen olarak. Artık bir meslek olarak değil, bir düşünme biçimi olarak.

Bazen orada, hep aynı masayı seçen ve hep aynı kitapları okuyan yaşlıca bir adamla karşılaşılıyordu: felsefe, tarih, antropoloji. Birkaç kelimeden fazlasını hiç konuşmadılar ama aralarında sessiz bir aşinalık oluştu.

Bir keresinde adam ona ne okuduğunu sordu.

Lavin cevap verdi: “Mekânlar üzerine.”

Adam, bu tamamen yeterli bir açıklamamış gibi başıyla onayladı.

Sonra şöyle dedi: “Mekânlar, zamanı aradan çıkardığınızda geriye kalandır.”

Cümle uzun süre zihninde asılı kaldı.
Doğru olup olmadığını bilmiyordu.
Ama sevdiği o netliğe sahipti.

Evde çizimlerini değiştirmeye başladı. Çizgiler sadeleşti.
Formlar azaldı. Artık binalar çizmiyordu; mimarlıktan ziyade düşünceleri andıran yapılar çiziyordu.

Bazen sadece üst üste binen dikdörtgenlerdi bunlar.
Bazen kesişen ve sonra ayrılan çizgiler.
Bazen duvarları olmadığı halde mekân hissi veren yüzeyler.

Sanki doğrusal gelişmeyen bir hayatın hareketini, yani zapt edilemeyecek bir şeyi zapt etmeye çalışıyordu.

16

Ailesi onu o bildiği sakin dikkatle izlemeye devam ediyordu.
Yeniden çalışmak isteyip istemediğini sormuyorlardı.
Planları olup olmadığını sormuyorlardı.

Biliyorlardı ki planlar, ancak onları yapan kişi onları taşımaya hazırsa bir anlam ifade ederdi.
Bir akşam babası yemekte şöyle dedi:

“Bazen bir dolambaçlı yol, dolambaçlı yol değildir. Yolun kendisidir.”

Basit bir cümleydi bu.
Fakat içinde uzun zamandır adını koyamadığı bir şeye dokunmuştu.

Lavin, yolun aslında ne olduğu sorusu üzerine düşünmeye başladı.

Yol gidilen bir şey miydi?

Yoksa dönüşülen bir şey mi?

Berlin’i, Gedächtniskirche’yi, Polonyalı sanatçıyı, o zamanlar her şeyi harekete geçiren o cümleyi düşündü.

“Ben mimarım.”

Basit bir cümle.

Bir yönü açan bir cümle.

Bir hayatı şekillendiren bir cümle.

Ve yine de sadece bir ihtimaldi bu.

Pek çok ihtimalden biri.

Bazen o sanatçıyla hiç konuşmasaydı hayatının nasıl geçeceğini merak ediyordu. O gün orada durmasaydı. Hiç soru sormadan, o dürtüye kapılmadan öylece yürüyüp gitseydi.

Ama bu tür düşüncelerin cevap getirmediğini biliyordu.

Bunlar sadece varyantlardı.

Mümkün yollar.

Olabilmiş olacağı yollar.

Kimliğin sadece dönüşülen şeyden değil, dönülebilecek olan şeyden de oluştuğunu anladı.

İhtimallerin kaybolmadığını, arka planda sessiz biçimler olarak kaldığını.

Geç yazda, yeniden insanlarla iletişim kurmaya başladı.

Mecburiyetten değil, hafif bir bağ kurma ihtiyacından. Sosyal

hizmet görevlisi olarak çalışan eski bir okul arkadaşıyla buluştu.

Birlikte yürüdüler, gündelik şeylerden, işten, aileden, şehirden konuştular. Arkadaşı bir ara çekinerek Lavin'in nasıl olduğunu sordu.

Lavin sakince cevap verdi:

“Gidiyor işte. Ne iyi, ne kötü. Gidiyor.”

Arkadaşı başıyla onayladı.

“Bazen bu yeterlidir.”

Ve Lavin bunun doğru olduğunu biliyordu.

Yeniden dünyayla ilgilenmeye başladı. Mimarlık sektörüyle değil, yarışmalarla, projelerle değil. İnsanları harekete geçiren şeylerle.

18

Kürd şehirleri üzerine, yeniden inşa üzerine, siyasi gelişmeler üzerine okudu. Kalıcı yapılar kurmaya çalışan insanlar üzerine okudu.

Kaybolmamış bir bağ hissediyordu.

Bir halka, bir tarihe, bir ihtimale dair bir bağ.

Fakat Güney Kürdistan'a gidip şehirler tasarlayacak o kişi olmadığını da biliyordu artık.

Bu yolun artık kendi yolu olmadığını biliyordu.

Ve bunu kabul etti.

Sonbaharda yeniden yazmaya başladı. Çok değil, düzenli değil ama bir biçim bulmaya yetecek kadar. Kısa cümleler, gözlemler, düşünceler yazıyordu.

“Bir yol sona ermez. Sadece yön değiştirir.”

“Ben yaptığım şey değilim. Ben karar verdiğim şeyim.”

“İhtimaller, onları yaşamak için içinde bulunmak zorunda olmadığını mekânlardır.”

Bu cümleler cevap değillerdi.

Birer işaretti.

Yeniden düzenlenen bir hayatta yön bulmaya yarayan kerteriz noktalarıydılar.

Zaman böyle geçti.

Bir geri dönüş olarak değil, bir yeniden başlayış olarak değil, bir devam ediş olarak.

19

Lavin Frankfurt'ta, planlanmamış ama doğru gelen bir hayatın içinde yaşıyordu.

Mesleki anlamda artık mimar değildi.

Fakat mimarlık hâlâ içindeydi.

Bir görev olarak değil.

Bir bakış olarak.

Bir tavır olarak.

Bir ihtimal olarak.

1. Yol – 5. Bölüm: Artık Taşımadığı Sesler

Yaz geldi ve beraberinde şehre yavaşça yayılan bir sıcaklık getirdi. Lavin, günleri yeniden birbirinden ayırt etmeye başladığını fark etti. Artık yeknesak bir diziliş olarak değil, her biri kendi ruh halini taşıyan ayrı birer birim olarak.

Daha sık dışarı çıkıyordu. Uzağa değil, uzun süreliğine değil ama düzenli olarak. Bazen Main kenarında bir banka oturup geçip giden tekneleri izliyordu. Yavaş, neredeyse hantal hareket ediyorlardı ama yine de ilerliyorlardı.

Bu tür bir hareketi seviyordu.

Sakin.

Berrak.

Baskısız.

Bir gün yanına eski bir eskiz defterini alıp dışarı çıktı. Berlin döneminden kalma, o zamanlar çok önemli bulduğu taslakların olduğu bir defterdi bu. Sayfaları çevirdi, çizgilere, kavramlara, perspektiflere baktı.

Hassasiyeti gördü.

Tutkuyu gördü.

Yoğunluğu gördü.

20

Lavin, dışarıya yansımayan, sessiz ve gösterişsiz bir tutkuya sahipti. Notlarında düşünceleri, gözlemleri ve küçük içgörülerini biriktiriyor; birinin onları okuyup okumayacağını hiç düşünmüyordu. Onun için bu kayıt tutma hali bir proje ya da hedef değil, kendini düzene sokmanın bir yoluydu. Tutkusu gözle görülür değildi ama işliyordu — tıpkı hiç kurumayan bir iç akıntı gibi.

Bu tutku beklentiden azadedi. Meraktan, dünyayı küçük fragmanlar halinde anlama ihtiyacından doğuyordu. Lavin bir sonuç için çalışmıyordu; sadece başkalarının kayıtsızca geçip gittiği yerlerde berraklık yaratma dürtüsünü takip ediyordu. Bu sessiz kararlılıkta nadir bulunan bir şey vardı: gürültülü olmayan ama baki kalan bir sebat.

Bu yoğunluğun artık kendisine ait olmadığını da fark etti.
Başka bir insan olmuştu.
Daha iyi ya da daha kötü değil.
Sadece başka.

Yeni eskizler yapmaya başladı. Eskilerin devamı olarak değil,
başlı başına bir şey olarak. Çizgiler daha sadeydi. Formlar
daha indirgenmiş. Mekânlar daha açık.

Bunlar bina değildi.
Durumlardı.
Hareketlerdi.
Düşüncelerdi.

Artık bir şey tasarlamak için çizmiyordu.
Bir şeyi anlamak için çiziyordu.

21

Annesi bu değişimi fark etti.
“Yine çalışıyorsun,” dedi bir akşam.
Lavin başını salladı.
“Hayır,” dedi. “Sadece hareket ediyorum.”

Annesi gülümsedi.
“Bu da bir çalışmadır.”

Sadeliğinde bir gerçeği barındıran bu cümleyi Lavin ancak
çok sonra kavradı.

1. Yol – 6. Bölüm: Küçük Adımların Ağırlığı

Kış beklenenden erken geldi. Hava keskinleşti, günler kısaldı ve Lavin karanlığın artık onu huzursuz etmediğini fark etti. Eskiden karanlığı duraklamayla, bir darlık hissiyle bağdaştırırdı. Şimdi ise onu bir mekân olarak algılıyordu. Doldurulması gerekmeyen bir şey olarak.

Sokaklar sakinleştiğinde akşamları sık sık yürüyüşe çıkıyordu. Şehrin ışıkları Main nehrine yansıyor, sesler boğuklaşıyordu; sanki dünya bir anlığına daha yavaş nefes alıyordu. Bu yavaşlıkta, uzun zamandır bilmediği bir huzur biçimi buldu.

Yine düzenli olarak çizmeye başladı. Hırstan değil, bir şeye ulaşma arzusundan değil, içsel bir zorunluluktan. Çizgiler daha da sadeleşti. Bazen sadece birbirleriyle bağ kurmaya çalışan iki ya da üç çizgiden ibaretti.

22

Artık mekânlar tasarlamaya çalışmadığını fark etti. Durumları anlamaya çalışıyordu.

Bir keresinde sadece yatay bir çizgi çizdi.

Uzun süre ona baktı.

Sonra altına şunu yazdı:

“Bir çizgi de bir yoldur.”

Ailesi onun daha sakinleştiğini fark etti. Teslim olmuş değil, derlenip toparlanmış bir sakinlik. Geçmiş hakkında nadiren, gelecek hakkında ise daha da az konuşuyorlardı. Anı yaşıyorlardı ve bu yetiyordu.

Annesi bir keresinde yine çalışmayı hayal edip edemeyeceğini sordu.

Lavin cevap verdi:

“Bilmiyorum. Belki. Belki de hayır.”

Annesi başıyla onayladı.

“Bir şey bilmek zorunda değilsin. Sadece yaşamın yeterli.”

Sadeliğinde büyük bir özgürlük barındıran bir cümleydi bu.

Lavin, orijinal plana uymayan bir hayat sürmenin ne anlama geldiği sorusu üzerine düşünmeye başladı. Planların çoğunlukla kişinin kendini güvende hissetmek için ihtiyaç duyduğu kurgular olduğunu fark etti.

Fakat güven bir durum değildi.

Güven dünyayla kurulan bir ilişkiydi.

Ve bu ilişki değişebilirdi.

Bir yolu terk ettiği için daha eksik olmadığını anladı.

Sadece başka biri olmuştu.

Ve başka olmak bir kayıp değildi.

Bazen Berlin'deki zamanını hatırlıyordu. Özlemle değil, nesnel bir şefkatle. Kulüplerdeki geceleri, mutfaktaki sohbetleri, atölyedeki uzun saatleri hatırlıyordu.

Tim'i, ne çok mutlu ne de çok mutsuz olan o ilişkiyi hatırlıyordu. Yarışmaları, taslakları, zamanın hatlarını kaybettiği o çalışma gecelerini hatırlıyordu.

Tüm bunlar hayatının bir parçasıydı.

Ama artık onu tanımlamıyorlardı.

Bir gün çekmecesinde Berlin döneminden kalma eski bir not buldu. Üzerinde, o zamanlar bir seminerde duyduğu bir cümle yazılıydı:

“Mimarlık, ihtimalleri biçimlendirme sanatıdır.”

Cümleyi birkaç kez okudu.
Sonra kâğıdı yerine koydu.

Artık biliyordu ki ihtimaller sadece binalarda mevcut değildi.
Kararlarda mevcuttu.
Yollarda.
İnsanlarda.

Kış boyunca Kürd toplumuyla yeniden daha fazla bağ kurmaya başladı. Görev bilinciyle değil, sessiz bir aidiyet ihtiyacıyla. Etkinliklere katıldı, konuşmalar dinledi, kendisinininkine benzer hikâyeler taşıyan insanlarla sohbet etti.

24

Planladığından farklı bir hayat süren tek kişinin kendisi olmadığını fark etti.

Pek çok insan, içinde yürümediği yollar taşıyordu. Pek çok insan, gerçekleştirmediği ihtimallerle yaşıyordu.

Ve yine de tamdılar.

Ocak ayında not defterine şunları yazdı:
“Ben başarılarımın toplamı değilim.
Ben yollarımın toplamıyım.”

Nihai bir cümle değildi bu.
Ama doğru hissettiriyordu.

Bahar geri geldi ve beraberinde yeni bir hafiflik getirdi. Lavin yeniden küçük projeler üstlenmeye başladı. Büyük görevler, katı yükümlülükler yoktu. Sadece küçük, yönetilebilir işler: yerel bir girişim için illüstrasyonlar, bir broşür için mizanpajlar, tanıdıklar için birkaç grafik işi.

Bu mesleğe bir geri dönüş değildi.
Bir hareketti.
Bir açılış.
Temkinli bir devam ediş.

Klasik anlamda bir daha asla mimar olmayacağını biliyordu. Ama mimarlığın yok olmadığını da biliyordu.

Bakışında kalmıştı.
Dünyayı görme biçiminde.
Artık inşa etmese bile mekânları düşünebilme yetisinde.
Böyle yaşamaya devam etti.

Tamamlanmış bir bölümde değil, yeni bir başlangıçta değil;
ne o ne de öbürü olan bir durumda.

Sadece var olan bir durumda. Yeten bir durumda.

Lavin bir zamanlar olmak istediği o mimar değildi.
Ama yollar yürümüş bir insandı.
Ve yürünülen yollar kaybolmaz.

Kalırlar.
Biçimler olarak.
İhtimaller olarak.
Kimlik olarak.

1. Yol – 7. Bölüm: Geride Bıraktıkları

Lavin, vazgeçmenin her zaman gürültülü olmadığını fark etti. Bazen kendisinden başka kimsenin fark etmediği küçük, alelaide anlarda gerçekleşiyordu bu. Büyük vedalar değildi bunlar. Dramatik kopuşlar değil. Sadece gündelik hayatına ince çatlaklar gibi sızan sessiz kararlar.

Hiçbir zaman kendisine ait olmamış beklentileri geride bıraktı. Ona ait olmadığı halde yıllarca eşlik etmiş cümleleri. Onu olduğundan daha küçük gösteren bakışları.

Üstündekileri sıyırdıkça hafifledi. Eskiler önemsiz olduğu için değil, neyin gerçekten kendisine ait olduğunu — neyin ise sadece üzerine iliştirilmiş olduğunu nihayet hissettiği için.

Sessiz bir süreçti bu. İçsel bir ayıklama. Kelimesiz bir düzenleme.

Yolun nereye çıktığını bilmiyordu. Ama artık yanına neyi almak istemediğini biliyordu. Ve bu, yola devam etmek için yeterliydi.

1. Yol – 8. Bölüm: Seçimden Sonraki Sessizlik

Neyi artık yanında taşımak istemediğine karar verdikten sonra, onu şaşırtan bir şey kaldı geriye: Sessizlik.

Bir rahatlama, bir korku ya da bir zafer değil.
Sadece sanki birisi dünyayı bir anlığına durdurmuş gibi
hissettiren bir boşluk.

Bu, içsel bir Şeylerin kendisini yeniden düzenlediği sırada
oluşan o sessizlikti.
Görünmez, adlandırılmaz — ama hissedilir.
Normalden uzun süren bir nefes gibi.

Lavin fark etti ki kararlar, alındıkları anda etkisini göstermez.
Sonrasında gösterirler.
Eskinin artık yeri kalmadığı, yeninin ise henüz başlamadığı o
boşlukta.

Bu boşluk başta onu korkuttu.
Alışılmadık, belirsiz, aıktı.
Ama içinde durdukça, bunun bir kayıp olmadığını daha iyi
anladı.
Bir geişti bu.

Dışarıdan gelen sesler olmadan,
beklentiler olmadan,
baskı olmadan kendini duymasına izin veren bir ara mekn.

Bu sessizlikte ilk kez sadece bir Şeyi geride bırakmadığını —
bir Şeye doğru hareket ettiğini hissetti.

Ve bu, yola devam etmek için yeterliydi.

1. Yol – 9. Bölüm: Açılan Yol

Sessizlik durulduğunda, Lavin beklemediği bir Şey hissetti:
içinde hafif, belli belirsiz bir hareket. Bir zorlama, bir çekme

değil — daha ziyade bir pencerenin kendiliğinden aralanması gibi nazik bir açılış.

Aniden önünde beliren yeni bir yol değildi bu.

Geçmiş kararların yükü olmadan ilk kez gördüğü o eski yoldu.

Zaten hep orada olan ama kendisi kendi yoluna engel olduğu sürece görünmeyen bir yol.

Yolların aranarak var edilmediğini fark etti.

Yer açılarak var ediliyorlardı.

Onları örten şeyleri kaldırarak.

Ve şimdi, serbest bıraktığı için, geriye neyin kaldığını görebiliyordu:

gürültülü olmayan, net olmayan, zorunlu olmayan — ama dürüst bir yön.

28

Kolay olacağına dair söz vermeyen bir yoldu bu.

Ama berraktı.

Ve onundu.

Lavin bir adım attı.

Nereye vardığını bildiği için değil.

Doğru olduğunu hissettiği için.

Ve bazen, diye düşündü, sadece bu kadarı yeter.

1. Yol – 10. Bölüm: Fark Ettiği Yön

Yol aniden açılmadı.

Bunu yavaşça, neredeyse tereddütle yaptı; sanki görülmek isteyip istemediğinden emin olması gerekiyordu. Lavin bu

açılışı bir aydınlanma olarak değil, iç dünyasında ince bir kayma — perspektifin belli belirsiz bir devrilmesi olarak hissetti.

Yürümeye devam etti ve her adımda değişenin yol olmadığını daha iyi anladı.

Değişen kendisiydi.

Çocukluğundan beri bildiği Frankfurt sokakları o gün bir başka görünüyordu gözüne. Yabancı değil ama yeni. Şehrin gürültüsü — arabaların uğultusu, kafelerin önünden gelen fincan şıkırtıları, yoldan geçenlerin boğuk mırıltıları— artık üzerine bir baskı gibi çökmüyordu. Bu sesleri, içinde kaybolmadan duyabiliyordu.

Sanki yıllardır dünyayı nasıl algılayacağını belirleyen içsel bir filtreyi kapatmıştı.

29

Ve şimdi bu filtre yok olunca, hep orada olan ama hiç anlam taşımayan şeyleri fark ediyordu.

El ele tutuşan yaşlı bir çift.

Sanki az önce müjdeli bir haber almışçasına bisiklet üzerinde gülen genç bir adam.

Bir çocuğun beresini düzeltmek için duraksayan bir kadın.

Eskiden olsa gözden kaçıracağı küçük sahneler.

Şimdiyse birer işaret gibiydiler.

Ne yapması gerektiğine dair değil —neyin mümkün olduğuna dair işaretler.

Lavin bir trafik ışığında durdu ve uzun zamandır ilk kez zihninde koşturmadığını fark etti.

Sadece oradaydı.

O anda.

O şehirde.

Kendisine bazen yabancı gelen o bedenin içinde.

Ve bu mevcudiyetin içinde onu şaşırtan bir şeyi kavradı:

Aradığı yön, dışarıda bir yerde değildi.

Bir kararda, bir hedefte ya da bir planda yatmıyordu.

Kendi içindeydi.

Bu yön, insanın kendi sesine sağır kalmayı bıraktığında doğan yöndü.

İnsanı küçük tutan seslerin perdesini kıstığında.

Nereye gittiğini bilmeme cesaretini gösterip —yine de yürümeye devam ettiğinde.

Lavin derin bir nefes aldı.

Sakinleşmek için değil.

Kendini hissetmek için.

Ve bu nefeste, fark ettiği o yön gizliydi:

önünde değil, içindeydi.

Bir yol olarak değil, bir duruş olarak.

Nereye gittiğini bilmek zorunda değildi.

Sadece gittiğini bilmesi yetiyordu —

ve her adımın onu kendine biraz daha yaklaştırdığını.

1. Yol – 11. Bölüm: Dönüşü Olmayan Nokta

Dramatik bir an, keskin bir kopuş, belirgin bir sınır yoktu.

Yine de Lavin, artık geri dönemeyeceği bir noktaya vardığını hissediyordu. Bir şey onu tuttuğu için değil —artık kendisini o eski kalıba sığdıramadığı için.

Kat kat, karar karar, yavaşça örülen bir histi bu.
Hazır olup olmadığını sormayan bir his.
Sadece oradaydı.

Yıllardır bildiği sokaklarda yürüyor ve buraların artık eskiden olduğu kişiye ne kadar az uyduğunu fark ediyordu. Şehir değiştiği için değil —kendisi değiştiği için. Frankfurt aynı şehir olarak kalmıştı: geniş caddeler, cam cepmeli binalar, Main üzerindeki köprüler, aceleyle birbirinin yanından geçen insanlar.

Fakat Lavin bu şehrin içinde artık farklı hareket ediyordu. Artık hiçbir zaman kendisine ait olmamış beklentileri karşılamaya çalışan o genç kadın değildi. Kökeni ile geleceği arasında ezilen o kişi de değildi artık.

Kendi sesini dinleyebilen birine dönüşmüştü.

İşte dönüşü olmayan noktayı yaratan da tam buydu:
Bir şeyi geride bırakmış olması değil —
kendi içinde artık yok olmayacak bir şeyi bulmuş olmasıydı.

Bir kavşakta durdu.

Arabalar uğultuyla geçiyor, insanlar karşıdan karşıya geçiyor, bir bisiklet zili çalıyor, bir yerlerde bir kapı çarpıyordu. Eskiden olsa onu bunaltacak gündelik sesler. Şimdiyse içinde bir şeylerin berraklaştığı bir arka plan gibiydiler.

Son günlerin kararlarını düşündü.
Attığı o küçük adımları.
Kendine yakıştıramadığı o vazgeçişleri.

Önce onu korkutan, sonra ise taşıyan o sessizliği.

Ve biliyordu:

Eski hayatına geri dönecek bir yol yoktu, çünkü o hayatı yaşayan kişi artık kendisi değildi.
Dönüşü olmayan nokta bir mekân değildi.

Bir durumdu.

Artık inkar edilemeyecek içsel bir bilgi.

Lavin derin bir nefes aldı ve içinde bir şeylerin hizalandığını hissetti.

Dışarıya, bir hedefe ya da bir beklentiye doğru değil —
kendine doğru.

Ne geleceğini bilmek zorunda değildi.

Sadece devam ettiğini kabul etmesi gerekiyordu.
Ve önündeki yolun artık o eski yol olmadığını.

Bir adım attı.

Sonra bir tane daha.

Ve her adımla yön biraz daha berraklaşıyordu —
onu anladığı için değil,
hissettiği için.

1. Yol – 12. Bölüm: Vazgeçişin Mimarisi

Lavin'in vazgeçmenin bir eylem değil, bir mimari olduğunu kavraması vakit aldı.

İnşa edilen değil, kat kat, karar karar açığa çıkarılan bir şey.

O akşam Main kıyısında, şehir ışıklarının suda kırıldığı ve seslerin dünyanın üzerine bir tül serilmişçesine boğuklaştığı o yerde oturuyordu. İnsanlar yanından geçiyordu; kimisi

aceleyle, kimisi kendi düşüncelerine dalmış halde. Fakat Lavin, altındaki zemin henüz adlandıramadığı bir şeyi tutuyormuşçasına oturmaya devam etti.

Son günleri düşündü.

Farkına bile varmadığı küçük vedaları.
Önce onu huzursuz eden, sonra ise taşıyan o sessizliği.
Anlamadığı ama hissettiği o yönü.

Ve aniden anladı ki; vazgeçmek, bir şeyi kaybetmek demek değildi.

Yer açmak demekti.

Gelebilecek olanlar için.

Dönüşebileceği kişi için.

Zaten olduğu ama hiç izin vermediği o kendisi için.

İçinde bir şeylerin düzene girdiğini hissetti —gürültüsüzce, görünmeden ama net bir şekilde.

Yeniden şekillenen içsel bir temel.

Zanlılardan değil, berraklıktan oluşan.

Cevaplardan değil, dürüstlükten doğan.

Lavin ellerini kucağına koydu ve suya baktı.

Akıntı sakin, telaşsız ama istikrarlı bir şekilde ilerliyordu.

Hiçbir zaman kendisine ait olmamış akıntılara karşı ne kadar çok yüzmeye çalıştığını düşündü.

Göze batmamak için ne kadar çok uyum sağladığını.

Yanlış anlaşılmamak için ne kadar çok sustuğunu.

Fakat şimdi, tam da bu anda anlıyordu:

Vazgeçmek bir kayıp değildi.

Bir kendini yeniden buluştu.

Yavaşça ayağa kalktı, sanki eski bir deriden sıyrılıyormuş gibi.

Hava serin ama berraktı.

Şehir etrafında hafifçe titriyordu ve ilk kez onun tarafından yutulmuş değil, taşınıyor gibi hissetti.

İlk yol, bir şeye ulaştığı için tamamlanmamıştı.

Bir şeyi kavradığı için tamamlanmıştı:

Gideceği her yolun kendi içinde başladığını.

Ve ne kadar uzağa gideceğine karar verenin kendisi olduğunu.

Bu bilgiyle harekete geçti.

Daha hızlı ya da daha kararlı değil — sadece daha bilinçli.

İlk yol arkasında kalmıştı.

İkincisi ise çoktan bekliyordu.

Dışarıda bir yerde değil, kendi içinde.

Ve o, bu yola girmeye hazırdı.

34

2. Yol – Grafik Tasarım

2. Yol – 1. Bölüm: Çizgilerin ve Renklerin Dünyası

Berlin’de sıradan bir öğleden sonraydı; kendini önceden belli etmeyen ama sonradan hafızada sessiz bir başlangıç noktası gibi duran o günlerden biri. Lavin, hafta sonları sıkça yaptığı gibi iki arkadaşıyla dışarıdaydı. Berlin onun için bir hedef değil, bir durumdu: Kendini daha hafif, daha açık, daha geçirgen hissettiği bir alan.

Gedächtniskirche’nin önünde duruyorlardı; insan selinin kesiştiği, turistlerin duraklayıp Berlinlilerin yola devam

ettiği, zamanın bazen geçmişle gelecek arasında gerilmiş ince bir ip gibi hissedildiği o yerde.

Orada, küçük katlanır bir sandalyeye oturmuş bir adam vardı. Önünde bir blok, yanında bir kutu kalem. Karikatürler çiziyordu; hızlı, kendinden emin, ne yaptığını bilen bir elle. Lavin durdu. Meraktan değil, adlandıramadığı içsel bir yankıyla.

Adamın attığı çizgileri izledi. Rahattılar ama tesadüfi değil. Kesin ama katı değil. İçlerinde hemen anladığı bir tür berraklık vardı.

Çok düşünmeden adama mesleğini sordu.

Adam kısa bir süre başını kaldırdı, bu soruyu daha önce çok kez duymuş gibi gülümsedi ve dedi ki:

35

“Grafik tasarımcıyım. Polonya’dan geliyorum.”

Cümle, durgun suya düşen bir taş gibi içine düştü. Dramatik bir an, bir parlama, ani bir aydınlanma değildi bu. Daha ziyade nesnel, içsel bir yerine oturma haliydi. Zaten orada olan bir şeyin ilk kez forma bürünmesiydi.

Ertesi gün Frankfurt’a döndü. İki gün sonra Darmstadt Uygulamalı Bilimler Üniversitesi’ne başvurma kararıyla karşı karşıyaydı. Fakat bir portfolyo gerektiğini biliyordu. Sadece yeteneği değil, duruşu da gösteren bir portfolyo.

Frankfurt Halk Yüksekokulu’nda bir resim ve çizim kursuna yazıldı. Altı ay boyunca portfolyosu üzerinde çalıştı. Hırslı değil ama konsantre bir şekilde. Ölü doğalar, portreler, soyut formlar çizdi. Renklerle, çizgilerle, kompozisyonlarla deneyler yaptı.

Portfolyo bittiğinde bir coşku hissetmedi. Sadece dingin bir eminlik.

Dosyasını teslim etti.

Ve kabul edildi.

Eğitim büyük beklentiler olmadan başladı. Lavin hiçbir zaman kendini hedefler üzerinden tanımlayan biri olmamıştı. Seminerlerin, atölyelerin, işliklerin arasında, sanki ancak yürürken keşfedilen bir alanı adımlıyormuş gibi hareket ediyordu.

Tipografi, mizanpaj ve görsel sistemler üzerine eğitim aldı. Görüntülerin nasıl anlam yarattığını, renklerin ruh hallerini nasıl biçimlendirdiğini, formların nasıl iletişim kurduğunu öğrendi.

36

Bu başka bir mimarlık türüydü.

Yüzeyin mimarisi.

Bakışın mimarisi.

Temel bir kursta Lukas ile tanıştı. Sakin, dikkatli ve uyuşuk olmayan bir dinginliğe sahipti. Önce projelerden, sonra müzikten, sonra kökenlerinden konuştular.

Âşık olduğu belirli bir an yoktu.

Daha ziyade yavaş bir yakınlaşma, sessiz bir tanıma haliydi.

Başlamayan, kendiliğinden oluşan bir ilişki.

Sık sık birlikte çalışırlardı. Mecburiyetten değil, ortak bir ritimden dolayı. Tarzları farklıydı ama birbirini tamamlıyordu. Onun berraklığı, Lavin'in hassasiyetiyle buluşuyordu. Onun yapısı, Lavin'in sezgisiyle.

Okuldan sonra küçük bir ajans kurdular. Büyük bir ofis ya da hırslı bir girişim değil. Sadece bir oda, iki masa, iki bilgisayar ve sürekli kağıt sıkıştırılan bir yazıcı.

Küçük işletmeler, dernekler ve yerel girişimler için çalıştılar. Logolar, el ilanları, web siteleri tasarladılar. Görkemli bir iş değildi. Ama onlarındı.

Evlendiler. Romantik bir dürtüyle değil, birbirlerine ait olduklarına dair dingin bir eminlikle. Biri oğlan biri kız, iki çocukları oldu.

Hayatları daha düzenli hale geldi.
Rutinler oluştu.
Günler bir yapı kazandı.

Fakat Lavin, onu o yapan şeyle bağını koparmadı.
Kökeniyle.
Halkıyla.
Özgürlük fikriyle.

Kürd kurumlarında yer aldı, girişimleri destekledi, etkinliklere katıldı. Gürültülü ve kavgacı bir şekilde değil; vakur ve istikrarlı bir tarzla.

Kimliğin sadece yapılanlardan ibaret olmadığını biliyordu. Aynı zamanda unutulmayanlardan ibaretti.

Yıllar geçti.
Ne hızlı, ne yavaş.
Kendiliğinden oluşan bir ritimle.
Lavin çalıştı, yaşadı, sevdi, tartıştı, güldü.
Grafik tasarımcıydı.

Anneydi.

Kürdtü.

Biri diğzerini dışlamadan, aynı anda hepsini barındırıyordu.

Fakat bir noktada, içinde bir şeylerin değıştiğini hissetmeye başladı.

Dramatik değildi.

Acı verici değildi.

Daha ziyade sessiz bir kayma gibi.

Daha az çizdiğini fark etti.

Daha az deney yaptığını.

Daha az aradığını.

İşlevini yerine getiriyordu.

Ama artık hareket etmiyordu.

38

2. Yol – 2. Bölüm: Anladığı Formlar

Ertesi gün Lavin, mesafe koymaya ihtiyaç duyduğunda sıkça çalıştığı Nordend'deki küçük bir kafede oturuyordu. Pencere-ler büyüktü, ışık yumuşaktı ve sokağın gürültüsü içeriye ancak boğuk bir şekilde sızıyordu. Onu sıkıştırmayan bir mekândı bu. Görmesine izin veren bir mekân.

Dijital olanı değil, hafif sararmış sayfaları olan o eski eskiz defterini açtı. Yıllardır gerçekten kullanmadan yanında taşıdığı defterdi bu. Belki de, diye düşündü, içinde dürüst olmaya hiç cesaret edememişti.

Sayfaları çevirdi.

Tamamlanmamış çizgiler.

Yarım kalmış fikirler.

O zamanlar “yeterince iyi” olmadıkları için vazgeçtiği başlangıçlar.

Şimdi onlara başka bir gözle bakıyordu.

Hata olarak değil, izler olarak.

Bir zamanlar kim olduğuna —ve artık kim olmadığına— dair ipuçları olarak.

Bir kalem aldı ve çizmeye başladı.

Logo yok, sipariş yok, kural yok.

Sadece nereye vardığını bilmeden içinden dökülen formlar.

Açılan bir çember.

Düz mü yoksa kavisli mi olacağına karar veremeyen bir çizgi.

Ona büyükannesinin kilimlerini hatırlatan bir desen — biçimiyle değil, hissettirdiğiyle.

39

Duraksadı.

İlk kez, tasarımın sadece yapılan bir şey olmadığını anladı.

Hissedilen bir şeydi bu.

Müsaade edilen bir şey.

Ailesini, hiç görmediği dağlara dair hikâyeleri, annesinin eskiden giydiği kumaşların renklerini düşündü.

Belki de, diye düşündü, grafik tasarım kökeninden bir kopuş değil, onun bir devamıydı —sadece başka bir dilde.

Çizmeye devam etti ve çizgiler sayfa üzerinde hareket ederken, mükemmel bir şey yaratmaya çalışmadığını fark etti. Gerçek bir şey yaratmaya çalışıyordu.

Ve gerçeklik, biliyordu ki, nadiren simetrikti.

Kalemi kenara bıraktığında sayfaya baktı.
Bu bitmiş bir resim değildi.
Ama bir başlangıçtı.
İş gibi değil, bir kavrayış gibi hissettiren bir başlangıç.

Hafifçe gülümsedi.
Gurur duyduğu için değil —
aksine, uzun zamandır ilk kez anlaşıldığını hissettiği için.

2. Yol – 3. Bölüm: Hissedebildiği Renkler

Bundan sonraki günlerde Lavin, renkleri farklı algılamaya başladı.

Dekoratif öğeler veya teknik kararlar olarak değil —
duygular, anılar, içsel devinimler olarak.

Penceresi açık, arka planda şehrin sesleri, masasında oturuyordu. Ekranda yeni bir proje vardı: küçük bir sergi için afiş taslağı. Eskiden olsa hemen kompozisyona, denge, tipografi ve yapı arayışına girişirdi.

Fakat bugün bakışı renklerde asılı kaldı.

Ona babaannesinin battaniyelerini hatırlatan sıcak bir hardal sarısı.

Şehir sessizleştiğinde Frankfurt gecelerini düşündüren derin bir mavi.

Kendisine fazla yumuşak geldiği için hiç kullanmadığı —
ve şimdi aniden, artık gizlemek istemediği bir kırılganlığı taşıyan zarif bir pembe.

Sanki ekrandaki bir şeye değil de kendi içindeki bir şeye dokunuyormuş gibi parmağını renk paletinde gezdirdi.

Belki de, diye düşündü, renkler hiçbir zaman sadece renk değildi.

Belki de onlar, bir form arayan duygulardı.

Eskiden olsa asla yan yana getirmeyeceği tonları karıştırdı.

Kirli bir sarı ile soğuk bir gri.

Sıcak bir kırmızı ile neredeyse görünmez bir yeşil.

Birbirine zıt düşen —ve tam da bu yüzden birbiriyle konuşan renkler.

Çalışırken artık "güzel" bir şey tasarlamaya çalışmadığını fark etti.

Gerçek bir şey tasarlamaya çalışıyordu.

Mükemmel olmayan ama hakiki olan bir şey.

Henüz bir çocukken annesinin söylediği bir cümleyi hatırladı:

"Renkler yalan söylemez."

O zamanlar bunun ne anlama geldiğini anlamamıştı.

Şimdi biliyordu.

41

Renkler, insan henüz dile dökmeden ne hissettiğini gösteriyordu.

İnsan henüz bilmeden neyi aradığını ele veriyordu.

Yıllardır kapalı tutulan kapıları açıyordu.

Lavin arkasına yaslanıp ekrana baktı.

Afiş henüz bitmemişti ama uzun zamandır hissetmediği bir şeyi taşıyordu:

Gürültülü olmayan ama berrak bir dürüstlük.

İçinde bir şeylerin çözüldüğünü hissetti.

Bir sorun ya da bir şüphe değil —

aksine, hiç sorgulamadığı eski bir çekingenlik.

Belki de, diye düşündü, bu yol sadece mesleki bir yol değildi.

Belki de içsel bir yoldu.

Ona, kendini renklerde görmeyi öğreten bir yol.

Ve o anda biliyordu:

Devam etmeye hazırdı.

Nereye olduğunu bildiği için değil —
nihayet neyi aradığını hissettiği için.

2. Yol – 4. Bölüm: Onu Düzene Sokan Kompozisyonlar

Takip eden günlerde Lavin, işine başka bir gözle bakmaya başladı. Artık bir görev, "iyi" yapması gereken bir iş olarak değil; bir ayna olarak görüyordu onu.

İç dünyasını düzene sokmanın bir yolu olarak.

Masasında oturuyordu, önünde birkaç açık dosya, taslaklar, renk paletleri.

Eskiden her şeyi aynı anda çözmeye çalışırdı.

Şimdiyse eşyaları olduğu gibi bırakıyor, onları yargılamadan izliyordu.

Kompozisyonun, öğeleri mükemmel bir şekilde dizmekten ibaret olmadığını fark etti.

Kompozisyon, bir eksiltme süreciydi.

Geriye ne kalıyor?

Sürükleyen ne?

Sadece gürültüden ibaret olan ne?

Uzun süredir kafasını kurcalayan bir afiş taslağına, işlerinden birine yaklaştı.

Tüm öğeler oradaydı:

Tipografi, imge, renk, yapı.

Yine de bir şeyler hep yanlış gelmişti.

Şimdi görüyordu.
Huzursuz olan tasarım değildi.
Huzursuz olan kendisiydi.

Bir ögeyi sildi.
Sonra bir tane daha.
Yüzey boşaldıkça berraklaştı.
Dışarıdakileri uzaklaştırdıkça, sanki içinde de yer açılıyormuş
gibi rahatladığını hissetti.

Belki de, diye düşündü, tasarım her zaman gösterilen ile
gizlenen arasındaki bir diyalogdur.
Söylenen ile artık söylenmesine gerek olmayan arasındaki o
bağ.

Annesinin hikâyelerini hatırladı —
henüz genç bir kızken dağlarda nasıl desen dokumayı
öğrendiğini.
Güzel bir şey yaratmak için değil, hayatın kaosuna bir düzen
getirmek için.
"Her desenin bir boşluğu vardır," demişti annesi bir
keresinde.
"Ve gerçek, o boşlukta yatar."

Lavin bu cümleyi şimdi farklı anlıyordu.
Bir zanaat olarak değil.
Bir duruş olarak.

Kompozisyonunu yeniden kurmaya başladı.
Mükemmel yapmak için değil —
hakiki kılmak için.

Ögeler yerlerini buldu; mecbur oldukları için değil, orada
olmaya hakları olduğu için.

Renkler, birbirinin sesini bastırmadan birbiriyle konuştu.
Tipografi ön planda değildi, resimle birlikte nefes alıyordu.

Bitirdiğinde arkasına yaslandı.
Afiş gösterişli değildi.
Sakin.
Dürüst.
Berrak.

Ve bu berraklıkta onu şaşırtan bir şeyi fark etti:
Sadece tasarımı düzene sokmuyordu.
Kendini düzene sokuyordu.

Belki de, diye düşündü, bu yolun gerçek özü buydu:
Bir şey tasarlamak değil, kendini tasarlamak.
Bir şeyi düzene sokmak değil, kendini düzenlemek.

Ve ekrana bakarken biliyordu:
Bir sonraki adım için hazırды.
Onu anladığı için değil —
hissettiği için.

44

2. Yol – 5. Bölüm: Onu Kaydıran Perspektifler

Lavin, perspektiflerin hayatını ne kadar çok belirlediği üzerine hiç düşünmemişti.
Sadece tasarımda değil —orada zaten aşikârdı bu—
yaptığı, hissettiği, karar verdiği her şeyde.

O öğleden sonra, nadiren uğradığı Modern Sanat Müzesi'nde oturuyordu.
Sanatı sevmediği için değil,
kendini sık sık oraya ait değilmiş gibi hissettiği için.
Çok gürültülü, çok yabancı, dünyalar arasında çok sıkışmış.

Fakat bugün farklıydı.

Odaların içinde yavaşça yürüyor, eserlere cevaplar olarak değil, sorular olarak bakıyordu.

Dünyayı başka türlü görme imkânları olarak.

Neredeyse bomboş, büyük bir tablonun önünde durdu.

Beyaz bir arka plan, üzerinde sadece yukarıya doğru hafifçe bükülen ince, siyah bir çizgi.

Eskiden olsa şöyle düşünürdü:

"Bu da bir şey mi?"

Bugün ise şöyle düşünüyordu:

"Bu bir karar."

Düz kalmayı reddeden bir çizgi.

Hiçbir şey onu zorlamadığı halde yükselen bir çizgi.

Şöyle diyen bir çizgi:

Başka türlü olabilirdim — ve öyleyim.

Bir banka oturdu ve bu çizgiyi uzun süre izledi.

Kendi hayatını düşündü.

Yürümek zorunda olduğuna inandığı için yürüdüğü yolları.

Kimseyi hayal kırıklığına uğratmamak için aldığı kararları.

Kendine uyup uymadığını tartmadan kabullendiği perspektifleri.

Belki de, diye düşündü, perspektif insanın sahip olduğu bir şey değildi.

Belki de seçtiği bir şeydi.

Ayağa kalktı ve yürümeye devam etti.

Başka bir odada aynalardan oluşan bir enstalasyon gördü.

Aynalar görüntüsünü çarpıtıyor; onu uzatıyor, sıkıştırıyor, olduğundan daha büyük, daha küçük, daha geniş ya da daha dar gösteriyordu.
Gülümsemeden edemedi.

Kendini kaç kez böyle çarpık aynalarda görmüştü?
Kendine ait olmayan beklentilerde.
Hiç seçmediği rollerde.
Başkalarının onun hakkında sahip olduğu —ve kendisinin de bir noktadan sonra, kendine ait bir resmi olmadığı için kabullendiği— o imajlarda.

Aynalardan birine iyice yaklaştı.
Yüzü zar zor seçiliyordu; çizgiler kaymış, konturlar kırılmıştı.
Yine de biliyordu:
Bu kendisiydi.
Sadece farklı bir bakışla.

Belki de, diye düşündü, hayattaki mesele kendinin mükemmel resmini bulmak değildi.
Belki de her resmin sadece bir perspektif olduğunu anlamaktı —
ve başka birini seçme özgürlüğüne sahip olduğunu bilmek.

Müzeden ayrılırken kendini daha hafiflemiş hissediyordu.
Cevaplar bulduğu için değil,
tüm cevaplara ihtiyacı olmadığını anladığı için.

Perspektifler kayabilirdi.
Ve o da onlarla birlikte kayabilirdi.

Bu bir kayıp değildi.
Bu bir hareketti.

Bu bir tasarımıdı.

Ve bu hareketin içinde şunu hissetti:
İkinci yol sadece mesleki bir patika değildi.
Kendine bakmanın yeni bir biçimiydi.

2. Yol – 6. Bölüm: Girdiği Mekânlar

Lavin, mekânların kendisini ne kadar etkilediği üzerine daha önce hiç kafa yormamıştı. Evlerin, ofislerin, kafelerin, atölyelerin içinden geçmiş; buraların her birinin içinde bir şeyleri değiştirdiğini fark etmemişti. Fakat daha bilinçli tasarlamaya başladığından beri, daha bilinçli görmeye de başlamıştı.

O öğleden sonra, ara sıra serbest projeler üstlendiği küçük bir ajansın stüdyosuna girdi.
Mekân aydınlıktı, duvarlar beyaz, mobilyalar yalındı.
Sıradışı bir şey yoktu —yine de bu mekânın farklı olduğunu hemen hissetti.

47

Belki sessizliğindendi bu.
Belki büyük pencerelerden içeri süzülen ışığın biçiminden.

Belki de kimsenin onu izlememesinden, kimsenin ondan bir şey beklememesinden, kimsenin ona bir rol biçmemesindendi.

Boş bir masaya oturdu, tabletini açtı ve etrafa bakındı.
Diğer tasarımcılar konsantre olmuş ama gerilmeden çalışıyorlardı.
İnsanın nefes alabildiği bir mekândı burası.
Zorlamayan, aksine davet eden bir mekân.

Çocukluğunun geçtiği mekânları düşündü.
İçinde her zaman çok fazla insanın olduğu dar daireleri.
Hikâyeler anlatan halıların serili olduğu oturma odalarını.
Dışarıda şehir uğuldarken annesinin yemek pişirip şarkı söylediği o mutfakları.

Bu mekânlar, o fark etmeden onu şekillendirmişti. Ona,
bazen yer açmak için kendini küçültmesi gerektiğini
öğretmişlerdi.
Göze batmamak için uyum sağlaması gerektiğini.
Rahatsızlık vermemek için sessiz kalması gerektiğini.

Fakat bu mekân başka bir şey söylüyordu.
Diyordu ki:
Yer kaplayabilirsin.
Görünür olabilirsin.
Tasarlayabilirsin.

48

Modern ama sıcak bir kimlik arayan küçük bir kafe için yeni
bir markalama projesi açtı.
Eskiden olsa hemen ruh hali panolarına, renk paletlerine,
tipografiye dalardı.
Bugün başka bir şey yaptı.

Ayağa kalktı ve odanın içinde yürüdü.
Duvarlardaki gölgeleri, mobilyaların çizgilerini, yüzeylerin
dokularını inceledi.
Mekânın sanki bir muhatapmış gibi üzerinde bıraktığı etkiye
izin verdi.

Belki de, diye düşündü, tasarım sadece insanın yarattığı bir
şey değildi. Belki de insanın müsaade ettiği bir şeydi.

Tekrar masasına oturdu ve çalışmaya başladı.

Formlar daha kolay geliyordu artık.
Renkler sanki kendiliğinden birbirini buluyordu.
Kompozisyon kurallardan değil, histen doğuyordu.

Ve tasarlarken, sadece bir mekâna girmediğini fark etti —
kendi içine giriyordu.

Kendisinin uzun süre yok saydığı bir parçasına.
Sessiz kalmak istemeyen bir parçasına.
Küçük kalmak zorunda olmayan bir parçasına.
Tasarlayabildiği için tasarlamak isteyen bir parçasına.

İlk taslağı kaydettiğinde, onu şaşırtan bir huzur hissetti.
Tasarım mükemmel olduğu için değil —
dürüst olduğu için.

Belki de, diye düşündü, bu yolun gerçek özü buydu:
Onu küçülten değil,
büyüten mekânlara girmek.

Ve bu bilgiyle, daha ileri gitmeye hazırды.

2. Yol – 7. Bölüm: Tasarladığı Kararlar

Takip eden haftalarda Lavin, kararların sadece kafada
verilmediğini fark etti.
Bazen ellerde doğuyorlardı.
Çekilen çizgilerde.
Seçilen renklerde.
Girilen —veya terk edilen— mekânlarda.

Yeni bir sipariş üzerinde çalışıyordu; yaratıcı mesleklerdeki
göçmen geçmişi olan kadınları desteklemek isteyen küçük bir
girişimin görsel konsepti.

Eskiden olsa bu projeyi, portfolyoda “iyi durduğu” için kabul edebilirdi.

Fakat şimdi farklı hissettiriyordu.

Daha yakın.

Daha dürüst.

Sanki çoktandır kurmak istediği ama bir türlü kelimelerini bulamadığı bir sohbet gibi.

Dosyayı açtı ve boş yüzeye baktı.

Eskiden olsa hemen öğeleri yerleştirmeye başladardı.

Bugün ise bekledi.

Kararsızlıktan değil —

saygıdan.

Boş bir yüzey bir eksiklik değildi.

Bir mekândı.

Şöyle soran bir mekân:

Gerçekten ne söylemek istiyorsun?

Lavin tanıdığı kadınları düşündü.

Yaratıcılığını yaşama imkânı bulamamış annesini.

Gelenekle modernlik arasında denge kurmaya çalışan kuzenlerini.

Kendini —

Frankfurt ile kökenleri arasında, uyum sağlamakla özgürlük arasında, beklentilerle kendi çizgileri arasında kalmış o halini.

Tasarlamaya başladı.

Hızlı ve telaşlı değil, bilinçli bir şekilde.

Her karar bir adım gibi hissettiriyordu.

Sadece tasarımı değil, aynı zamanda kendisini de şekillendiren bir adım.

Güçlü bir kırmızı —saldırgan değil, canlı.
Derin bir yeşil — folklorik değil, köklendirici.
Kapaklık bir berraklıkta ama hükmetmeyecek kadar yumuşak
bir tipografi.

Çalışırken sadece görsel bir konsept geliştirmediğini fark etti.
Bir duruş geliştiriyordu.

Kararların mükemmel olması gerekmiyordu.
Hakiki olmaları gerekiyordu.
Çocukluğundan bir anı hatırladı:

Daha o zamanlar bir şeyler tasarladığını bilmeden, annesiyle
kumaş seçtiği o anı.

Annesi hep şöyle derdi:

“Seni sakinleştireni seç.”

O zamanlar bunun ne anlama geldiğini anlamamıştı.
Şimdi biliyordu.

Sakinlik, sıkıcı olmak değildi.
Sakinlik berraklıktı.
Sakinlik dürüstlüktü.

Taslağa baktığında bu sakinliği hissetti.
Her şey bittiği için değil —
her şey yerli yerinde olduğu için.

Belki de, diye düşündü, bu yolun özü buydu:
Karar vermek değil,
kararları tasarlamak.
Ve ekranı kapatırken biliyordu:
Bu yolun bir sonraki durağına hazırды.
Onu anladığı için değil —
hissettiği için.

2. Yol – 8. Bölüm: Taslak Sonrası Sessizlik

Lavin o akşam tabletini kapattığında bir süre öylece oturmaya devam etti.

Oda kararmış, pencereden içeri sadece sokak lambalarının zayıf ışığı süzülüyordu.

Şehri duyuyordu — boğuk, uzak ama tanıdık.

Ve bu ses manzarasının içinde, son yıllarda nadiren hissettiği bir şeyi duyumsadı:

Boş olmayan bir sessizlik.

Sadece bir iş değil, kendiyile bir sohbet olan o taslağın ardından gelen sessizlikti bu.

Arkasına yaslandı ve gözlerini kapattı.

Çizdiği çizgiler hâlâ içinde yüzüyordu. Seçtiği renkler düşüncelerinin üzerine katmanlar gibi yayılmıştı. Aldığı kararlar birer ödün gibi değil, bilinçle atılmış adımlar gibi hissettiriyordu.

Belki de, diye düşündü, tasarım sonuç değil idi.

Belki de sonrasındaki durumdu.

İnsanın, içindeki bir şeylerin sükûnete erdiğini hissettiği o an.

Ailesindeki kadınları düşündü.

Yaratıcılığını yaşama imkânı bulamamış annesini.

Sanatçı olduklarını bilmeden desenler dokuyan teyzelerini.

Bir atölyeye adım atmadan renkleri harmanlayan anneannesini.

Belki de, diye düşündü, yaratıcılık öğrenilen bir şey değildi.

Belki de miras kalan bir şeydi.

Bir teknik olarak değil —

bir duruş olarak.

Gözlerini açtı ve masaya baktı.
Kalemlerin, notların ve eskizlerin arasında, haftalar önce yazdığı küçük bir not duruyordu:

“Tasarlamak, görmektir.”

O zamanlar bu cümleyi anlamamıştı.
Şimdi ne ifade ettiğini biliyordu.

Tasarlamak, bir şey var etmek değildi.
Tasarlamak, bir şeyi fark etmektir.
Kendinde.
Dünyada.
Aralıklarda.

Ayağa kalktı, pencereye gitti ve aşağıya, sokağa baktı.
İnsanlar geçiyor, arabalar uğulduyor, bir bisiklet zili çalıyordu.

Her şey hareket halindeydi —
ve artık her şeyin altında eziliyormuş gibi hissetmiyordu.

Kendini onun bir parçası gibi hissediyordu.
Bir gözlemci, bir yabancı olarak değil,
aksine yerini bulmuş biri olarak —
en azından o an için.

İçindeki sessizlik bir son değildi.
Bir geçişti.
Açılan bir boşluğa;
çünkü artık kendi sesine sağır kalmayı bırakmıştı.

Belki de, diye düşündü, bu yolun gerçek özü buydu:
Bir şeyi göstermek için değil, kendini duymak için tasarlamak. Ve bu sessizlikte biliyordu:

Yol henüz bitmemişti. Ama bir yönü vardı.
Anlamadığı ama hissettiğı bir yön.

2. Yol – 9. Bölüm: Açılan Yol

Son taslağı takip eden günlerde Lavin, hemen adlandıramadığı bir değışim hissetti.
Gürültülü ya da gösterişli bir şey değıldi bu.
Daha ziyade sessiz bir açılış, yeni bir oda gibi hissettiren içsel bir kayma.

Frankfurt sokaklarında yürüyordu ve şehir farklı görünüyordu.
Şehir değıştiğı için değıl —
o şehri farklı gördüğü için.

Cephelerin renkleri, gölgelerin desenleri, Main üzerindeki köprülerin çizgileri —
her şey birbiriyle konuşuyor gibiydi.
Kelimelerle değıl, formlarla.
Ritimlerle.
Hareketlerle.

Belki de, diye düşündü, bir yolun açıldığı an buydu:
Onu anladığın an değıl,
onu gördüğün an.

Bir trafik ışığında durdu ve etrafındaki insanları izledi.
Elindeki alışveriş çantasıyla aceleyle karşıya geçen bir kadın.
Dünyanın içindeymişçesine telefonuna dikilmiş bir adam.
Bir güvercini izlemek için duran bir çocuk.

Eskiden olsa bu sahneleri görmezden gelirdi.
Şimdiyse küçük birer kompozisyon gibiydiler.

Plansız, kusurlu —
ama anlam dolu.
İşini düşündü.
Çektiği çizgileri.
Seçtiği renkleri.
Kendini haklı çıkarmaya çalışmadan aldığı kararları.

Belki de, diye düşündü, tasarım sadece bir meslek değildi.
Dünyayı okumanın bir yoluydu.
Ve kendini onda tanımanın.

Yoluna devam etti ve her adımda şunu daha iyi anladı; ikinci
yol yeni bir şey öğrenmekten ibaret değildi.
Eski bir şeyi üzerinden atıp bırakmaktan ibaretti:
Yanlış olma korkusunu.
Yetersiz kalma korkusunu.
Görünür olma korkusunu.

55

Kökenini düşündü.
Ailesindeki, bir atölyeye adım atmadan yaratıcılıklarını
desenlerle, renklerle ve jestlerle ifade etmiş o kadınları.
Belki de, diye düşündü, tasarlayan ilk kişi o değildi.
Belki de sadece bunu dile getiren ilkti.

Bir kavşakta durduğunda onu şaşırtan bir şey hissetti:
Bir yön.
Gürültülü değil, net değil —
ama hissedilir.

Bir hedef değildi bu.
Bir duruştu.
Şöyle diyen içsel bir doğrultu:
Kendi yolunu tasarlayabilirsin.

Derin bir nefes aldı.
Sakinleşmek için değil —
kendini hissetmek için.

2. Yol – 10. Bölüm: Görünürlüğün Mimarisi

Lavin o akşam stüdyonun ışığını söndürdüğünde vakit epey geçti. Dışarıda şehir suskunlaşmış, yollar yağmurdan parlıyor ve arabaların ışıkları asfaltın üzerinde yumuşak çizgiler çiziyordu.

Elini şalterden çekmeden öylece durdu; sanki karanlığın gerçekten onu kastedip etmediğini ölçüyordu.

Bu karanlığın içinde, uzun zamandır izin vermediği bir şeyi hissetti:

Görünürlük.

Tırnaklarla kazınarak elde edilen bir görünürlük değil.
Alıştırılmış, ezberlenmiş bir görünürlük de değil.

Sadece, insanın saklanmayı bıraktığında ortaya çıkan o hali.

Odanın ortasındaki büyük masaya oturdu, ellerini pürüzsüz yüzeye koydu ve derin bir nefes aldı.

Çektiği çizgileri düşündü.

Seçtiği renkleri.

Biçimlendirdiği kararları.

Ve fark etti ki tüm bunlar sadece mesleki adımlar değildi — kendine giden adımlardı.

Grafik tasarım hiçbir zaman sadece bir tasarım işi olmamıştı.
Bir aynaydı o.

İçinde kendini kaybetmeden izleyebildiği bir alan.

Kendisinden ne kadarının görünür olacağına karar verebildiği bir yer.

Ayağa kalkıp pencereye yürüdü.
Şehir önünde büyük, huzursuz bir kompozisyon gibi uzanıyordu —
yarım kalmış, çelişkili, canlı.
Ve ilk kez, kendini bu şehirden daha küçük hissetmiyordu.
Onun bir parçası gibi hissediyordu.

Uyum sağlamak zorunda olan biri gibi değil.
Kendini açıklamak zorunda olan biri gibi değil.
Sadece, tasarlamaya yetkisi olan biri gibi.

Bu yaklaşım mükemmeliyetçilikten doğmamıştı; bir algılama süreciydi. Görünürlüğün yüksek sesle bağırarak değil, dürüst olmak demek olduğunu ona öğreten bir süreç. Alnını hafifçe serin cama yasladı ve gözlerini kapattı.
İçinde yorgunluktan değil, berraklıktan gelen bir sükûnet vardı.

57

Sonuna yaklaştığını biliyordu.
Her şeyi anladığı için değil —
daha önemli bir şeyi kavradığı için:

Görünür olmaya hakkı vardı. Çizgilerinde. Renklerinde.
Kararlarında. Hayatında.

Stüdyodan ayrılırken bir kapanış hissetmedi.
Bir açılma hissetti.
Bir genişlik.
Bir ihtimal.

3. Yol – Bilişim

3. Yol – 1. Bölüm: Mantığın İçindeki Hayat

Berlin’de sıradan bir öğleden sonraydı; kendini önceden belli etmeyen ama sonradan hafızada sessiz bir dönüm noktası gibi duran o günlerden biri. Lavin, Berlin hafta sonları için artık alışılacağı üzere iki arkadaşıyla amaçsızca yollardaydı. Şehir onun için bir yer değil, bir durumdu: Hiçbir şey talep edilmeden her şeyin mümkün görüldüğü bir alan.

Gedächtniskirche’nin önünde duruyorlardı; insan selinin kesiştiği, turistlerin duraklayıp Berlinlilerin yola devam ettiği, zamanın bazen geçmişle gelecek arasında gerilmiş ince bir ip gibi hissedildiği o yerde.

Orada küçük, katlanır bir sandalyeye oturmuş bir adam vardı. Önünde bir blok, yanında bir kutu kalem. Karikatürler çiziyordu; hızlı, kendinden emin, ne yaptığını bilen bir elle. Lavin durdu. Meraktan değil, adlandıramadığı içsel bir yankıyla.

Adamın attığı çizgileri izledi. Kesindiler ama katı değil. Rahattılar ama tesadüfi değil. İçlerinde hemen anladığı bir tür berraklık vardı.

Çok düşünmeden adama mesleğini sordu.

Adam kısa bir süre başını kaldırdı, bu soruyu daha önce çok kez duymuş gibi gülümsedi ve dedi ki:

“Mimarım. Polonya’dan geliyorum.”

“O,” dedi Lavin sessizce. “Bir mimar bu kadar iyi çizim yapabilir mi?”

Adam başını kaldırmadan gülümsedi ve bir çizgi daha attı. “Evet,” diye yanıtladı, “gördüğün gibi.”

İkisi de güldü; kısa, hafif, sanki görünmez bir çizgide bir anlığına buluşmuşlar gibi.

“Okumayı düşünüyorum,” dedi Lavin, sonra neredeyse adamdan çok kendi kendine konuşur gibi. “Ama karar veremiyorum. Mimarlık, grafik tasarım, bilişim... hepsi beni çekiyor ama hiçbiri tam olarak doğru hissettirmiyor.”

Bu sefer adam kalemi gerçekten kenara bıraktı. Ona baktı; süzerek ama yukarıdan bakmadan. “Bilişim oku,” dedi bir an sonra. “Çağa uygun bir meslek öğren.”

59

Lavin kaşlarını hafifçe çattı.

“Peki ya sanat? Mimarlık?”

Adam, eski bir cevabı yeniden gün yüzüne çıkarırcasına nefes verdi.

“Sanat güzeldir,” dedi. “Ama çoğunlukla karın doyurmaz. Çok şans, çok çevre, çok sabır gerekir. Ve o zaman bile...” Eliyle havada belirsiz bir hareket yaptı, sanki kararsız bir çizgi çiziyordu. “Bundan geçinmek zordur.”

“Peki ya mimarlık?”

Kısa, kuru bir gülümseme.

“Mimarlık çok streslidir. Sipariş almak kolay değil. Ve eğer kendi projelerin yoksa, herhangi bir ofiste oturur başkalarının

mimarlığını yaparsın. Onların istediğini çizersin. Kendi istediğini değil.”

Bunu duyması için ona zaman tanır gibi bir an sustu.

“Bilişim sana daha fazla özgürlük verir,” diye ekledi sonra. “Her yerde çalışabilirsin. İyi kazanabilirsin. Ve eğer istersen sanatla bilişimi birleştirebilirsin. Grafik, animasyon, oyunlar, görselleştirmeler... Dünyanın hem görebilen hem de düşünebilen insanlara ihtiyacı var.”

“Görmek” kelimesi Lavin’in zihninde asılı kaldı.

“Ama sayılardan korkuyorum,” dedi. “Mantıktan. Şeyden...” Bir kelime aradı.

“Sistemlerden.”

Adam hafifçe başını salladı.

60

“Sistemler de sadece desenlerdir,” dedi. Çizimini işaret etti.

“Çizgileri seviyorsun, değil mi? Bilişim de çizgilerdir.

Görünmez olanlar. Sadece onları okumayı öğrenmen gerek.”

Lavin sustu.

Arkasında şehir akmaya devam ediyordu; arabalar, sesler, adımlar, metronun uzak uğultusu. Önünde bir adam, bir blok, birkaç kalem. Ve arada, bağırmadan içine yerleşen bir cümle.

“Beni benden uzaklaştıracak bir şey okumak istemiyorum,” dedi sonunda. “Sadece işlevsel olmak istemiyorum.”

Adam yavaşça onayladı.

“O zaman araçlara senin hükmettiğinden emin ol,” diye yanıtladı. “Tersi değil. Bilişim bir araçtır. Kafes değil. Eğer ona hakim olursan onunla ne yapacağına sen karar verebilirsin. Sanat, mimarlık ya da ikisinin arası bir şey. Ama araçların yoksa, onlara sahip olanlara bağımlı kalırsın.”

Ona olması gerekenden daha uzun süre baktı Lavin.

“Peki ya sen?” diye sordu. “Kararından memnun musun?”

Adam güldü sessizce, bu kez içinde acılık yoktu.

“Gedächtniskirche’nin önünde oturmuş çizim yapıyorum,” dedi. “Mimarlık okudum, ofislerde çalıştım, hiç inşa edilmeyen projeler için gecelerce çizim yaptım. Şimdi on dakika sonra yoluna devam edecek insanların resmini çiziyorum. Memnun muyum? Bilmiyorum. Ama bana ne yapman gerektiğini sorsan, sana ne diyeceğimi biliyorum.”

61

Kalemi tekrar eline aldı, sanki sohbet bitmemiş de sadece başka bir forma bürünmüştü.

“Bilişim oku,” diye tekrarladı. “Ve çizmeyi sakın unutma.”

Lavin gülümsedi.

“Belki de,” dedi, “sorun tam da bu. İkisini birden istiyorum.”

“O zaman ikisini de yap,” diye yanıtladı adam. “Ama işe, ileride sana kapıları açacak olanla başla. Onları kapatacak olanla değil.”

Dönüş yolunda arkadaşları başka şeylerden, barlardan, müzikten, akşam planlarından bahsediyordu. Lavin onları sadece yarım kulakla dinledi. İçinde o cümleler, üst üste binen görüntüler işleyip duruyordu: katlanır sandalyedeki

adam, çizimlerinin net çizgileri, “araç” kelimesi, “desen” kelimesi.

S-Bahn’da camdan dışarı baktı. Şehir akıp geçiyordu; cepheler, köprüler, grafitiler. Her şey aniden, kendisinin de sadece küçük bir düğüm noktası olduğu devasa, hareketli bir diyagram gibi göründü gözüne.

Hayatın da böyle okunup okunamayacağını merak etti: bir dizi girdi, karar ve çıktı olarak.

Girdi: Berlin, Gedächtniskirche, karikatür çizen Polonyalı bir mimar.

İşleme: Şüpheler, sorular, zihinde asılı kalan bir cümle.

Çıktı: Henüz adı konmamış ama biçim almaya başlamış bir karar.

Akşam odasına döndüğünde, ilk kez bilinçli bir şekilde farklı bölümlerin web sayfalarını açtı. Mimarlık. Grafik Tasarım. Bilişim.

Müfredatlar arasında gezindi; “taslak”, “tasarım”, “algoritmalar”, “veri yapıları” gibi kelimeleri okudu. Mimarlıkta eski bir büyülenişi ama aynı zamanda hafif bir yılgınlık sızısını hissetti.

Grafik tasarımda anlaşıldığını ama taşınmadığını duyumsadı. Bilişimde ise başta sadece bir yabancılık vardı. Sonra, birkaç dakika geçince başka bir şey belirdi: Sade, berrak bir imkân.

Sadece görüntüleri görmenin değil, sistemleri anlamının nasıl olacağını hayal etti. Sadece yüzeyleri tasarlamamanın değil, süreçleri biçimlendirmenin...

Belki de dedi içinden, asıl cazibe buydu: Daha az sanat değil, başka türlü bir sanat. Görünmez olanda icra edilen bir sanat.

Takip eden haftalarda bu düşüncüyü yakasından düşürmedi. Arkadaşlarıyla bile pek konuşmadı bu konuda. Bunun yerine kendini gözlemledi: Web sitelerinde nasıl takılı kaldığını, kimseye söylemeden programlama üzerine makaleler okuduğunu, “Bilişimde neler yapılır?” temalı YouTube videolarını sanki gizlice yabancı bir eve bakıyormuş hissiyle izlediğini fark etti.

Bir akşam, ekran o serin aydınlığıyla yine ona bakarken, bilişim eğitimi veren bir üniversitenin sayfasını açtı. Bölümün tanıtımını yavaşça, cümle cümle okudu. “Programlama, algoritmalar ve veritabanları üzerine temel bilgilerin aktarılması...”

Kelimeler kuruydu ama itici değildi.

Gedächtniskirche’deki adamı düşündü.

“Sistemler de sadece desenlerdir,” demişti adam. “Çizgileri seviyorsun ya.”

Derin bir nefes aldı, ellerini klavyenin üzerine koydu ve bir an öylece oturdu; sanki bir kararın her zaman havai fişekler gibi hissettirmediği düşüncesine alışması gerekiyordu. Bazen bir karar, sadece sessiz bir tıklamadır.

Sonra başvuru formunu açtı. O ana dek sadece sezinlenen şey, burada başlıyordu.

Berlin’de değil, Gedächtniskirche’de değil, yabancı bir mimarla sohbette değil, tam burada:

Sessiz bir odada, bir ekranın başında, veri isteyen ama ondan başka bir şey talep eden bir formula: Yeni bir desene adım atma kararlılığı.

Bu yolun nasıl hissettireceğini henüz bilmiyordu.
Fakat “Devam” butonuna tıkladığında, içindeki bir şeylerin artık geri çekilmeyeceğini sezdi.
Gürültülü bir kopuş değildi bu. Daha ziyade içsel, nesnel bir yerine oturmuştu.

3. Yol – 2. Bölüm: Onu Sakinleştiren Mantıklar

İlk küçük kod denemesinden sonraki günlerde Lavin, hep aynı yere döndü:
Kütüphanedeki o sessiz masaya; bilişimin soğuk değil, berrak olduğunu ilk kez hissettiği o yere.

Dizüstü bilgisayarını açtı, editörün o tanıdık boşluğu onu karşıladı.

Yanıp sönen bir imleç.
Hiçbir şey talep etmeyen,
ama her şeye izin veren bir başlangıç.

Yavaşça tuşladı.
Kararsızlıktan değil,
bu dünyanın talep ettiği o hassasiyete
duyduğu saygıdan.
Bir komut.
Bir parantez.
Biçim alan bir düşünce.

Bu berraklığın onu ne kadar sakinleştirdiğini fark etti.
Pek çok şeyin öngörülemez olduğu bir dünyada —
kökenler, beklentiler, kimlik,
ona eşlik eden o bitmek bilmez sorular arasında —
burada güvenilir bir şey vardı.

Bir Şeyi yanlış yazdığında,
kod bunu ona gösteriyordu.
Suçlamadan,
incitmeden,
sadece nesnel bir Şekilde.

Bir hata, bir hūkūm deęildi.
Bir işaretti.

Belki de dedi içinden, burada kendini gūvende hissetmesinin
sebebi buydu.
Bu dūnyada kendini açıklamak zorunda deęildi.
Sadece anlaması yetiyordu.

Babasının hikâyelerini hatırladı;
henūz bir çocukken ona,
her sorunun bir yapısı olduęunu ūęretmiŐti —
insan onu hemen gūremese bile.

“Yapıyı bulursan,” demişti babası,
“yolu da bulursun.”

O zamanlar,
babasının matematikten değil,
hayattan bahsettiğini anlamamıştı.

Őimdi, ilk kūūk programlarını yazarken,
içinde bir Őeylerin dūzene girdięini hissetti.
Gūrūltūsūzce,
gūrūnmeden,
ama net bir biçimde.

Desenleri fark etmeye başladı:
Bir dūngūnūn neden çalıŐtıęını.

Bir koşulun neden yanlış olduğunu.
Her şeyi doğru yaptığına emin olduğu halde,
bir hatanın neden belirdiğini.

Ve hatayı her bulduğunda,
içinde küçük, sessiz bir sevinç duydu.
“İyi” olduğu için değil —
berraklığın bir lütuf olmadığını,
emekle kazanıldığını
öğrendiği için.

Arkasından yaslandı,
yazdığı satırlara baktı
ve onu şaşırtan bir şeyi hissetti:

Mantık, duygunun zıttı değildi.
Mantık, duyguları düzene sokmanın
bir yoluydu.

Belki de diye düşündü,
bilişim sadece bir eğitim değildi.
Belki de bir duruştu.
Dünyanın içinde boğulmadan
ona bakabilmenin bir yoluydu.

Ve bu duruşun içinde şunu hissetti:
Yol açıktı.

3. Yol – 3. Bölüm: Kavradığı Sistemler

Lavin, bilişim dünyasının derinliklerine daldıkça, bu
dünyanın hep inandığı gibi soğukluktan ibaret olmadığını
daha çok fark ediyordu.
İlişkilerden ibaretti burası.

Bağımlılıklardan.

Birleşerek daha büyük bir şeye dönüşen görünmez iplerden.

O öğleden sonra üniversitenin küçük bir seminer salonunda oturuyordu. Karşısında veri yapılarını —listeleri, ağaçları, grafları— anlatan bir öğretim görevlisi vardı.

Pek çoklarına soyut gelen bu kavramlar, onun için aniden beklenmedik bir tanıdıklığa bürünmüştü.

Hoca, bir "ağaç" yapısının sadece bir diyagram olmadığını açıkladı.

Bir karardı o.

Dallara ayrılan bir yol.

Kaosun tehdit ettiği yerde düzen yaratan bir sistem.

Lavin tahtadaki çizime baktı ve gülümsemeden edemedi.

Bu ona, eskiden ailesinin kimin kime ait olduğunu, kimin kimin çocuğu olduğunu, kimin hangi hikâyeyi taşıdığını anlatmak için çizdiği soyağaçlarını hatırlatmıştı.

Belki de dedi içinden, veri yapıları eski geleneklerin modern formlarından başka bir şey değildi.

Dünyayı desenlere dökerek

anlama çabalarıydı.

Not defterini açtı ve örnekleri yazmaya başladı. Mekanik bir şekilde değil; bu sistemlerin nasıl işlediğine dair büyüyen bir merakla.

Bir listenin neden bir aramadan daha hızlı olduğunu.

Bir ağacın neden veri kaosundan daha verimli olduğunu.

Neden bir grafın, aksi takdirde gözden kaçabilecek bağlantıları görünür kıldığını anlıyordu.

Ve yazarken fark etti ki,
sadece bilişimin nasıl işlediğini öğrenmiyordu.
Kendinin nasıl işlediğini de öğreniyordu.

Hayatını düşündü:
aldığı kararları,
onu şekillendiren insanları.

Belki de, diye düşündü, onun hayatı da bir sistemdi.
Doğrusal olmayan,
mükemmel olmayan,
ama yapısı olan bir sistem —
eğer o yapıyı görme cesaretini gösterirse.

Hoca algoritmalar üzerine konuşmaya devam ediyordu,
verimlilik üzerine,
hedefe daha hızlı ulaştıran yollar üzerine.
Ancak Lavin bir cümlede takılı kaldı:

“Bir sistem, ancak ona bakan bakış kadar berraktır.”

Bunu not defterine yazdı.
Kulağa önemli geldiği için değil,
doğru olduğu için.

Belki de, diye düşündü, bu yolun özü buydu:
sistemlere hükmetmek değil,
onların içinde kendini tanımak.

Ders bittiğinde bir an daha yerinde oturdu.
Sınıf boşalmış, tahta yarım yamalak silinmişti, havada tebeşir
kokusu vardı. Notlarına baktı ve onu şaşırtan bir huzur
hissetti. Her şeyi anladığı için değil —anlayabildiğini
anladığı için.

Weg 3 – Teil 4: Anladığı Hatalar

Lavin bilişim dünyasının derinliklerine daldıkça, hataların bir son değil, bir başlangıç olduğunu daha çok fark ediyordu.

O akşam odasında oturuyordu, dizüstü bilgisayarını önündeydi, ekran karanlığın içinde parlıyordu. Küçük bir alıştırma, aslında çalışması gereken basit bir fonksiyon üzerinde çalışıyordu.

Fakat çalışmıyordu.

Hata inatçıydı.

İstedğini yapmayı reddeden bir satır.

Sanki kendi iradesi varmışçasına direnen bir program.

Eskiden olsa hüsrarla vazgeçerdi. Bugün ise oturmaya devam etti. Hata mesajına dikti gözlerini.

Kırmızı yazılar.

Bir hüküm değil, bir işaret.

Belki de, diye düşündü, geldiği dünya ile bu dünya arasındaki en büyük fark buydu:

Burada bir hata, başarısız olduğun anlamına gelmiyordu.

Burada bir hata, bir şeyi gözden kaçırdığın anlamına geliyordu —

ve onu bulabilirdin.

Satırların üzerinden geçmeye başladı.

Yavaşça.

Sabırla.

Bir ip yumağını koparmadan çözen biri gibi.

Eksik bir karakter.

Fazladan bir parantez.

Düzgünce sonuca bağlanmamış bir düşünce.

Hatayı bulduğunda hafifçe güldü.

Kendine değil —sebeup ne kadar küçük, etkinin ise ne kadar büyük olduğunun o anki kavrayışına güldü.

Satırı düzeltti, programı yeniden çalıştırdı
ve çalıştığını gördü.

Basit bir başarı.

Ama gerçek bir başarı.

Arkasına yaslandı ve onu şaşırtan bir şey hissetti:
mükemmeliyetten değil,
anlayıştan doğan bir huzur.

Belki de, diye düşündü, bu yolun gerçek özü buydu:
hatasızlaşmak değil,
korkusuzlaşmak.

Hayatını düşündü.

Pişman olduğu kararlarını.

Yanlış olduğuna inandığı için kendini yargıladığı anları.

Belki de, diye düşündü, o hatalar hiçbir zaman hata değildi.

Belki de birer işaretti.

Kendi hayatındaki kırmızı yazılardı ve
şöyle diyordu:

Daha yakından bak.

Yine ekrana baktı.

İmleç sakince yanıp sönüyordu.

Sabırla.

Davetkarca.

Hatalar duvar değildi.
Onlar birer kapıydı.

Ve o anda biliyordu:
Bu, mantıktan daha fazlasıydı.
Bu bir bağıştı.
Berraklıktı.
İçsel bir özgürlüktü.
Devam etmeye hazırdı. Her şeyi anladığı için değil —
öğrenebildiğini anladığı için.

3.Yol – 5. Bölüm: Onu Taşıyan Yapılar

Takip eden haftalarda Lavin, bilişimin sadece koddan ibaret olmadığını hissetmeye başladı.
Yapılardan ibaretti.
Her şeyi bir arada tutan görünmez iskeletlerden —
bir evin görülmeyen ama onlar olmadan her şeyin çökeceği taşıyıcı kirişleri gibi.

Üniversitenin sessiz bir odasında oturuyordu, önünde bir kâğıt, bir sorunu taslak haline getirmeye çalışıyordu.
Bilgisayar başında değil.
Editörde değil.
Sadece bir kalemle.

Basit bir diyagram.
Birkaç ok.
Birkaç düğüm.
Yavaşça şekillenen bir sistem.

Bu berraklığın onu ne kadar sakinleştirdiğini fark etti.

Her şeyi anladığı için değil,
her şeyin bir yapısı olduğunu anladığı için —
o yapıyı önce araması gerekse bile.

Belki de, diye düşündü, bu dünyada kendini güvende
hissetmesinin sebebi buydu.
Burada yerine getirmesi gereken beklentiler yoktu.
Oynaması gereken roller.
Kim olması gerektiğini söyleyen sesler yoktu.

Burada sadece sorun vardı.
Ve onu çözenin yolu.
Kökenini düşündü.
Ailesinin,
çoğu zaman kaotik görünen,
ama ancak yeterince uzun süre dinlediğinde fark edilen o
içsel düzene sahip
hikâyelerini.

Belki de, diye düşündü, bu da bir bilişim biçimiymiş.
İnsani bir biçim.
Kodla yazılmamış,
hafızayla yazılmış bir biçim.

Çizmeye devam etti.
Sola bir ok.
Yukarı bir düğüm.
Dallanan,
ama kaybolmayan bir yol.

Ve çizerken fark etti ki, sadece sorunu düzene sokmuyordu.
Kendini düzene sokuyordu.

Babasının henüz bir çocukken söylediği bir sözü hatırladı:

„Seni neyin taşıdığını bilirsen, istediğin her yere gidebilirsin.“

O zamanlar,
babasının yollardan değil,
yapılardan bahsettiğini anlamamıştı.

Şimdi, kâğıt üzerindeki çizgileri izlerken,
ne demek istediğini biliyordu.

Yapılar kısıtlama değildi.
Dayanaktı.
Yöndü.
Özgürlüktü.

Kalemi kenara bırakıp taslağına baktı.
Mükemmel değildi.
Ama berraktı.

Ve bu berraklığın içinde,
uzun zamandır aradığı bir şeyi hissetti:
Dışarıdan gelmeyen,
kendi içinden doğan
bir sarsılmazlık.

Belki de, diye düşündü,
mesele sistemler inşa etmek değil,
insanı taşıyan sistemleri bulmaktır.

Ve bu bilgiyle, yoluna devam etmeye hazırdı.

3. Yol – 6. Bölüm: Onu Özgürleştiren Soyutlamalar

Lavin bilişimle ne kadar çok meşgul olursa, bu dünyanın sadece somut komutlardan ibaret olmadığını o kadar çok fark ediyordu.

Soyutlamalardan ibaretti bu dünya.

Her bir kod satırından daha büyük olan fikirlerden.

Görünmeyen ama her şeyi şekillendiren kavramlardan.

O öğleden sonra üniversitenin sessiz bir çalışma salonunda oturuyordu.

Önünde nesne yönelimli düşünme üzerine bir bölüm duruyordu.

Sınıflar.

Metotlar.

Kalıtım.

Pek çokları için kulağa kuru gelen bu terimler, onun için beklenmedik bir genişlik açıyordu.

Okuduğuna göre bir sınıf, bir yapı planıydı.

Bir taslak.

Ancak örnekleriyle hayat bulan bir fikir.

Gülümsemeden edemedi.

Ailesinin hikâyelerini hatırlattı bu ona.

Kuşaktan kuşağa aktarılan gelenekleri;

katı kurallar olarak değil,

her neslin yeniden yorumladığı formlar olarak.

Belki de, diye düşündü, soyutlama özgürlüğün ta kendisiydi.

Öz olanı fark etme

ve öz olmayanı bırakma özgürlüğü.

Dizüstü bilgisayarını açtı ve küçük bir örnek programlamaya başladı.

Bir „İnsan“ sınıfı.

Özellikler.

Fonksiyonlar.

Yavaşça şekillenen bir sistem.

Yazarken fark etti ki,
sadece kod tasarlamıyordu.

Bir fikir tasarlıyordu.

Münferit satırlardan daha büyük bir yapı.

Belki de, diye düşündü, bu dünyada kendini bu kadar iyi hissetmesinin sebebi buydu.

Burada her şeyi aynı anda anlamak zorunda değildi.

Burada soyutlamaya hakkı vardı.

Eksiltmeye.

Sadeleştirmeye.

Yoğunlaştırmaya.

Kendi hayatını düşündü.

Üstlendiği o kadar çok rolü:

Evlat.

Öğrenci.

Yabancı.

Arkadaş.

Arayışta olan biri.

Belki de, diye düşündü, kendisi de bir soyutlamaydı.

Muğlaklık anlamında değil, imkân anlamında.

Sadece bir rolden ibaret değildi. Sadece bir kökenden.

Sadece tek bir yoldan. O, her kararla yeniden şekillenen bir taslağı.

Arkasına yaslanıp koda baktı.
Sadeydi. Gösterişsiz. Ama berrak.

Ve bu berraklığın içinde,
uzun zamandır aradığı bir şeyi hissetti:
Dışarıdan gelmeyen,
kendi düşüncesinden doğan
içsel bir genişlik.

Belki de, diye düşündü,
bu yolun gerçek özü buydu:
Dünyayı anlamak değil,
onun içinde kendini anlamak.

Ve bu bilgiyle, yoluna devam etmeye hazırdı.

76

3. Yol – 7. Bölüm: Artık Korkmadığı Karmaşıklıklar

Lavin bilişimin derinliklerine daldıkça, karmaşıklığın
tehditkâr bir şey olmadığını daha iyi anlıyordu.
Eskiden, karmaşık şeylerin sadece doğuştan „yeterince zeki“
olan insanlar için olduğunu sanırdı.

Fakat şimdi, küçük bir proje üzerinde çalışırken başka bir şey
hissediyordu: Karmaşıklık bir engel değildi.
Bir alandı o.

Eğer yavaş yürümeye razıysanız,
içine girebileceğiniz bir alan.

Sessiz bir çalışma odasında oturuyordu, dizüstü bilgisayarını
önündeydi

ve günlerdir onu meşgul eden bir sorunu çözmeye çalışıyordu.

Yeterince verimli olmayan bir algoritma.

Çok uzun süren bir yol.

Düzene girmeyi reddeden bir sistem.

Eskiden olsa bundan gözü korkardı.

Bugün ise sakin kaldı.

Sorunu parçalara ayırmaya başladı.

Hepsini birden değil.

Sadece bir parça.

Sonra bir parça daha.

Bir düğümü çözen biri gibi;

güç kullanarak değil,

sabırla.

Sorunu kâğıda döktü.

Bir diyagram.

Birkaç ok.

Birkaç karar.

Ve aniden, daha önce gözden kaçırdığı bir şeyi gördü:

Bir kestirme.

Bir ihtimal.

Korkmayı bıraktığı için

kendini açan bir yapı.

Belki de, diye düşündü, karmaşıklık berraklığın zıttı değildi.

Belki de karmaşıklık, berraklığa giden yolun kendisiydi.

Kendi hayatını düşündü.

O kadar çok katmanı,

o kadar çok rolü,

o kadar çok beklentiyi...

Kendinin „fazla karmaşık“ olduğuna ne kadar çok inanmıştı.
Kökeninin, sorularının, belirsizliklerinin
onu diğerlerinden daha ağır kıldığına.

Fakat şimdi, algoritmayı yeniden yazarken,
kendini şaşkırtan bir şeyi fark etti:

Karmaşıklık bir hata değildi.
Karmaşıklık derinlikti.

Programı çalıştırdı.
Daha hızlı işliyordu.
Daha temiz.
Daha berrak.

Arkasına yaslandı ve bir huzur hissetti;
basitlikten gelmeyen,
anlayıştan doğan bir huzur.
Belki de, diye düşündü,
bu yolun gerçek özü buydu:

karmaşıklıktan kaçınmak değil,
onun derinliğine inmek.
Ona hükmetmek için değil,
onun içinde kendini bulmak için.
Ekranı baktı,
yazdığı satırlara,
ve biliyordu:
Basitleştirme değil,
derinlik.
Onu büyüten bir şey.

Ve hazırды, yola devam etmeye.

3. Yol – 8. Bölüm: Formüle Ettiği Berraklıklar

Takip eden günlerde Lavin, içindeki bir şeylerin sakinleştiğini fark etti.

Her şeyi aniden anladığı için değil —
nasıl düşünmesi gerektiğini anladığı için.

Kampüs yakınındaki küçük bir kafede oturuyordu, dizüstü bilgisayarını açtı ve eskiden olsa onu çökertecek bir ödev üzerinde çalışıyordu: birkaç parçayı birbirine bağlayan küçük bir program.

Doğrusal olmayan bir sistem.

Sadece adım adım değil,

katmanlar halinde işleyen bir düşünce biçimi.

Eskiden her şeyi aynı anda çözmeye çalışırdı.

Bugün ise bir soruyla başladı:

Öz nedir?

Bir fonksiyon yazdı.

Sonra bir ikincisini.

Sonra üçüncüsünü.

Her biri berrak.

Her biri sınırları belli.

Her biri anladığı bir görevle yüklü.

Ve aniden, parçaların nasıl birleştiğini gördü.

Kaotik bir şekilde değil,

her cümlenin nereye ait olduğunu bildiği

bir sohbet gibi.

Belki de, diye düşündü, bilişimin asıl güzelliği buydu:

Seni her şeyi bilmeye zorlamıyordu.

Seni sadece berrak düşünmeye zorluyordu.

Arkasına yaslandı ve yazdığı satırlara baktı.

Sade görünüyorlardı.

Neredeyse gösterişsiz.

Fakat bu sadeliğin içinde,

hayatının diğer alanlarında sıkça eksikliğini çektiği bir hakikat vardı:

Berraklık bir karardı.

Kendini kaybettiği

o pek çok anı düşündü;

çünkü aynı anda çok fazla şey istemişti.

Çok fazla beklenti.

Çok fazla ses.

Çok fazla yol.

Belki de, diye düşündü, hayatı da bu program gibiydi:

nereye ait olduğunu tam bilmeden,

çok şey isteyen

çok fazla fonksiyon.

Notlar almaya başladı.

Kod üzerine değil —

kendi üzerine.

Ne nereye ait.

Ne taşıyor.

Ne ağır geliyor.

Neyi bırakabilir.

Neyi tutmak istiyor.

Bu bir günlük değildi.
Bu bir yapıydı.
Kendini formüle etmenin bir yolu.

Bu berraklığın onu ne kadar sakinleştirdiğini fark etti.
Cevaplar bulduğu için değil,
soruları düzene soktuğu için.

Belki de, diye düşündü, işin özü buradaydı:
dünyayı anlamak değil,
kendi düşünme biçimini berraklaştırmak.

Bilgisayarını kapattı,
artık soğumuş olan kahvesinden bir yudum aldı
ve bir huzur hissetti;
basitlikten gelmeyen,
hassasiyetten doğan bir huzur.

Ve hazırды, yola devam etmeye.

3. Yol – 9. Bölüm: Onu Değiştiren Düşünme Biçimleri

Sonraki haftalarda Lavin, içinde temel bir şeylerin yer
değiştirdiğini fark etti.
Gürültülü değil.
Görünür değil.
Ama derinden.

Kütüphanedeki uzun, ahşap bir masada oturuyordu,
bilgisayarı açtı
ve eskiden imkansız gördüğü bir proje üzerinde çalışıyordu:
verileri işleyen, kararlar veren
ve bizzat tanımladığı girdilere tepki veren küçük bir sistem.

Eskiden böyle görevlerin sadece
"doğuştan mantıklı" olan insanlar için olduğunu sanırdı.
Fakat şimdi, programının yapısını incelerken
başka bir şey hissediyordu:

Mantık bir yetenek değildi.
Mantık bir duruştu.

Yazdığı fonksiyonlara baktı.
Her biri berrak.
Her biri sınırları belli.
Her biri anladığı bir görevle yüklü.

Ve aniden onu şaşkırtan bir şeyi fark etti:
Düşünce biçimi değişmişti.

Bilişim okuduğu için değil —
bilişim ona farklı düşünmeyi öğrettiği için.

Katmanlar halinde düşünüyordu.
Bağımlılıklar içinde.
İhtimaller içinde.
Dallanan ama
kaybolmayan çizgiler içinde.

Belki de, diye düşündü, asıl mesele buydu:
sistemler inşa etmek değil,
düşünme biçimleri geliştirmek.

Hayatındaki o pek çok anı hatırladı,
her şeyin aynı anda üzerine geldiği,
kendini çaresiz hissettiği o anları.
Beklentiler.
Köken.

Belirsizlikler.
Gelecek soruları.

Fakat Şimdi, kodunun yapısına bakarken
Şunu fark etti;
tüm bunları düzene sokmayı öğrenmiŐti.

BasitleŐtirmeyi değil —
yapılandırmayı.

Annesini düşünÖdü,
hep Şöyle derdi:
"Nereden baŐlayacaĐını bilersen, sonunu da bulursun."

O zamanlar bunun bir teselli sözü olduğuna inanmıştı.
Şimdi ise bunun bir düşünme biçimi olduğunu biliyordu.

Programı çalıştırdı.
Çalıştı.
Mükemmel değil.
Ama berrak.

Ve bu berraklığın içinde,
uzun zamandır aradığı bir Şeyi hissetti:

Dışarıdan gelmeyen,
kendi düşüncesinden doğan
içsel bir yön.

Belki de, diye düşünÖdü,
bilişim sadece bir eğitim değildi.
Belki de kendini anlamak için bir araçtı.

Bilgisayarı kapattı,

derin bir nefes aldı
ve biliyordu:

Bu bir teknik meselesi değildi.
Bu bir dönüşüm süreciydi.
Onu sadece değiştiren değil,
kendini nasıl değiştirebileceğini ona gösteren bir şey.

Ve hazırды, yola devam etmeye.

3. Yol – 10. Bölüm: Düşüncesinin Mimarisi

Lavin o akşam bilgisayarını kapattığında vakit epey geçti.
Ekran karardı ve bir an için orada kendi yansımısını gördü —
sakin, odaklanmış, eskisine göre daha berrak.

Elleri hâlâ klavyenin üzerindeyken öylece oturdu;
sanki sessizliğin gerçekten onu kastedip etmediğini
ölçüyordu.

Bu sessizlikte onu şaşırtan bir şeyi hissetti:
İçsel bir düzen.

Mükemmel bir sistemin düzeni değil,
hatasız bir kodun düzeni değil;
kendini anlamış bir düşüncenin düzeni.

Çözülemez görünen sorunların başında
geçirdiği o uzun saatleri düşündü.
Onu hüsrana uğratan hataları.
Gözünü korkutan karmaşıklıkları.
Ve fark etti ki tüm bunlar onu küçültmemişti.
Aksine, büyütmüştü.

Belki de, diye düşündü, bilişimin asıl özü buydu:
Sistemler inşa etmek değil,
kendini inşa etmek.

Ayağa kalkıp pencereye yürüdü.
Şehir önünde devasa bir ağ gibi uzanıyordu —
ışıklar, yollar, hareketler;
hepsi birbirine bağlı,
hepsi kimsenin tam olarak çözemediği
ama yine de işleyen bir sistemin parçası.

Aşağıdaki insanlara baktı,
sokaklarda süzülen arabalara,
asfaltta yansıyan ışıklara
ve uzun zamandır hissetmediği bir şeyi duyumsadı:

Bu sistemin dışında değildi.
Onun bir parçasıydı.

Uyum sağlamak zorunda olan biri gibi değil.
Kendini açıklamak zorunda olan biri gibi değil.
Sadece, her şeyin birbirine nasıl bağlandığını
anlayan biri gibi.

Kökenini düşündü.
Ailesinin hikâyelerini.
Onu şekillendiren o desenleri.

Belki de, diye düşündü, hayatının kendisi bir algoritmaydı.
Doğrusal olmayan,
mükemmel olmayan,
ama onu şimdi durduğu yere getiren
kararlarla dolu bir algoritma.
Alnını hafifçe cama yasladı

ve gözlerini kapattı.

İçinde bir **huzur** vardı;

basitlikten gelmeyen,
yapıdan doğan bir huzur.
Bu bölümün sona erdiğini biliyordu.

Her şeyi anladığı için değil —
daha önemli bir şeyi anladığı için:
Düşünebiliyordu.
Düzene sokabiliyordu.

Tasarlayabiliyordu —
sadece renklerle değil,
sadece kelimelerle değil,
mantıkla.
Öğrendikleri onu daha teknik biri yapmamıştı.
Onu daha özgür kılmıştı...

Işığı söndürüp odadan çıkarken
bir kapanış hissetmedi.
Bir dayanak hissetti.
Bir temel.
Üzerine henüz oluşacak her şeyi inşa edebileceği
bir düşünce mimarisi.
Geçmiş arkasında kalmıştı.
Gelecek ise çoktan hazırды.
Bir engel,
bir sınav olarak değil;
ona açılacak bir sonraki biçim olarak.

Ve o biçime adım atmaya hazırды.

Epilog

Lavin her şeyin başladığı o anı hatırladı. O zamanlar gençti; kararlı, meraklı, belki de biraz dikbaşlı. Bu kararın ona neler yapacağını bilmeden mimarlığı seçmişti. Bunun sadece bir meslek olduğunu sanmıştı. Bir okul. Herhangi bir başlangıç gibi bir başlangıç.

Fakat bu seçimden bir hayat doğmuştu. Uzun gecelerle, maketlerle, planlarla, sorumlulukla, yorgunlukla geçen bir hayat. Onu şekillendiren, bazen sınırlarına kadar zorlayan, bazen o sınırların ötesine taşıyan bir hayat. Sonra, çok daha sonra, bunun en iyi ya da en kötü karar olmadığını anladı. Sadece, onun verdiği karardı bu. Ve elinden geldiğince onu omuzlarında taşımıştı.

Ama bazen, yalnız kaldığında, her şeyin nasıl farklı başlayabileceğini hayal ediyordu.

O gün mimarlık amfisine değil de Polonyalı sanatçının atölyesine giden bir Lavin vardı. Grafik tasarımı seçmiş olan —Almanya’da ona açık olan 328 olası meslek yolundan birini seçen— bir Lavin. Beton ve statik yerine çizgiler ve renklerle konuşmayı öğrenen bir Lavin. Belki daha hafif yaşayan, belki daha ağır; belki daha sağlıklı, belki daha incinebilir. Bunu kimse bilemezdi.

Bir de bilişimi seçmiş olan Lavin vardı. Algoritmalara, sistemlere, mantığa gömülen bir Lavin. Günlük hayatı bambaşka olan, bedeni belki daha az yıpranan bir Lavin. Şantiyeler ve teslim tarihleri yerine yapılar ve ihtimaller dünyasında yaşayan bir Lavin.

Üç karar. Üç başlangıç. Hepsi de mümkün olan üç hayat. Ama sadece biri gerçek olmuştu.

Lavin, bunun kader olup olmadığını uzun uzun düşündü. Görünmez bir gücün onu sonunda durduğu yere getirip getirmediğini... Fakat yaşlandıkça buna olan inancı azaldı. Onu yönlendiren, önceden çizilmiş bir çizgi, yüce bir düzen yoktu.

Sadece kararlar vardı. Onun kararları.

Ve onlardan doğan sonuçlar.

“Ne olurdu” sorusunun, cevap arayan bir soru olmadığını kavradı. Bu, bir noktada serbest bırakılması gereken bir soruydu. Anlamsız olduğu için değil, sonsuz olduğu için. Her karar bir kapıyı açarken binlercesini kapatıyordu. Bu bir kayıp değildi. Bu sadece hayatın yapısıydı.

88

Sonunda geriye başka bir şey kalmıştı: Kendi hikâyesiyle kurduğu sessiz bir mutabakat. Kusursuz olduğu için değil. Kolay olduğu için de değil. Sadece, onun olduğu için.

Lavin bunu kavradığında derin bir nefes aldı.

Bir kabullenişle değil.

Gürültüsüz ama güvenilir bir huzurla.

Seçmişti.

Yaşamıştı.

Ve yaşamaya devam edecekti —kararlarına rağmen değil, onlar sayesinde.